

Izraelský fotograf Menahem Kahana život a dílo

BcA. Eliška Blažková, DiS.

Diplomová práce
2012

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Kabinet teoretických studií

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: BcA. Eliška BLAŽKOVÁ, DiS.

Osobní číslo: K10308

Studijní program: N 8206 Výtvarná umění

Studijní obor: Multimedia a design – Reklamní fotografie

Téma práce: 1. Teoretická část: Izraelský fotograf Menahem

Kahana – život a dílo

2. Praktická část:

a) Haredim

b) Holy Faces

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

Izraelský fotograf Menahem Kahana: dětství v ortodoxní židovské rodině, vystoupení z ortodoxní komunity, studium fotografie v Izraeli, fotožurnalismus, světové uznání, práce pro AFP, vlastní tvorba, projekt Haredim (mapování ultra-ortodoxního židovského světa), Izraelsko-Palestinský projekt...

Minimálně 35 stran textu + předepsané přílohy. Součástí obhajoby práce je přednáška na téma teoretické části diplomové práce po dobu 15 min. včetně obrazové prezentace. Přednáškou není přečtení obsahu práce.

2. Praktická část:

a) Reprezentativní publikace na téma Haredim (život ultra-ortodoxních židů ve čtvrti Mea Shearim, Jeruzalém, Izrael). Publikace bude obsahovat cca 20 fotografií. Odevzdává se definitivní podoba – vázaná publikace včetně grafické úpravy titulní strany, řešení jednotlivých stran či kapitol. Doporučený formát min. A4 nebo formát odvozený. Současně se odevzdává 10 ks zdrojových originálních fotografií ve formátu 30x40 cm nebo odvozeném.

b) Volný výstavní soubor s názvem Holy Faces. Odevzdává se 12 -15 fotografií uceleného výstavního souboru, vlastního projektu, výstavní formát, archivní kvalita fotografií, adjustované.

c) Prezentační CD (2 ks) – obsahuje všechny teoretické i praktické části diplomové práce. Teoretické v pdf formátu a dále všechny fotografické práce v uvedených technických parametrech.

Na samostatném nosiči CD-ROM odevzdejte v minimálním počtu 10 ks obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK.

Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do Portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv, Israel: Eretz Israel Museum, 2009, 126 s.

CNN. Pictures behind closed doors. 2009.

RIEDER, Maxim. Keeping haredim in the picture. The Jerusalem Post. 2009.

Vedoucí diplomové práce:

doc. MgA. Jan Jindra, Prof. Mgr. Pavel Dias
Ústav reklamní fotografie a grafiky

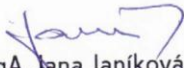
Datum zadání diplomové práce:

15. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

18. května 2012

Ve Zlíně dne 6. března 2012

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

Mgr. Lukáš Gregor
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 29. 3. 2012

ELIŠKA BLAŽKOVÁ
.....
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s využitím uvedené literatury a pramenů. Verze tištěné diplomové práce a verze elektronická, odevzdaná na CD a nahraná na portálu UTB, jsou totožné (s tím, že v elektronické verzi jsou za textem navíc vloženy náhledy praktické diplomové práce).

Eliška Blažková, 10. května 2012

Poděkování

Existuje několik lidí, kteří mě podporovali během mého studia, čehož si nesmírně vážím a ráda bych jim nyní poděkovala. V první řadě jsou to pedagogové Ateliéru reklamní fotografie na FMK, kterým chci poděkovat za to, že mi umožnili studovat, za všechnu jejich kritiku a rady. Vedení a mezinárodnímu oddělení UTB děkuji za to, že mi dali možnost studovat v Izraeli, díky čemuž mohla vzniknout moje teoretická i praktická diplomová práce a absolventská autorská výstava. Pedagogům z Bezalel Academy of Arts and Design Jerusalem za jejich přátelský a individuální přístup. Obrovské díky patří celé mojí rodině za podporu při studiu i v životě. Nejbližším přátelům, kteří při mně stojí za každé situace. Velké poděkování patří i mému izraelskému příteli a jeho rodině za podporu a pomoc během mého pobytu v Jeruzalémě. Jmenovitě jsou to hlavně tyto lidé: Prof. Mgr. Pavel Dias, MgA. Jan Jindra, doc. MgA. Jaroslav Prokop, Mgr. Lucia Fišerová, Mgr. Anna Maximová, Mgr. Silvie Stanická, Ph.D., Ing. Miroslava Cedidlová, Yosaif Cohain, Miki Kartzman, Chen Shapira, Eliška Blažková, Milan Blažek st., Milan Blažek ml., Eliška Bohdálková, František Bohdálek, Miluška Blažková, Drahomíra a Jan Blažkovi, Yonatan Sindel, Harry a Ziona Sindel, Stanislav Filipický, Silvie Konečná, Ing. Věra Konečná, BcA. Daniela Drongová, Ing. Bedřich Mozor, Městské kulturní středisko Třebíč, Dalibor Krch, Martina Jurasová, Irena a Karel Müllerovi, a v neposlední řadě ten, kterého se tato diplomová práce týká – Menahem Kahana.

Abstrakt

Tato diplomová práce přináší do našeho povědomí izraelského fotografa Menahema Kahana a jeho dílo. Díky jeho fotografiím se čtenář dozví mnohé o životě ultraortodoxních Židů, na které se Kahana zaměřuje v rámci svého projektu „Haredim“. Vedle této duchovní tematiky se zaměříme také na problematiku izraelsko-palestinského konfliktu, vztahy lidí rozdílných náboženství v Izraeli a problémy, se kterými se tato militární země od svého vzniku potýká. Všechna tato témata budou představena prostřednictvím fotografií Menahema Kahany. Čtenář bude také seznámen s vývojem fotografie v zemi izraelské od počátku minulého století do současnosti, hlavně pak s problematikou fotožurnalistiky.

Klíčová slova: Menahem Kahana, Izrael, fotožurnalistika, ultraortodoxní Židé, haredim, izraelsko-palestinský konflikt, Agence France Presse, AFP

Abstract

This thesis brings to our awareness an Israeli photographer, Menahem Kahana and his work. Through his photographs, the reader learns much about life of ultra-orthodox Jews, to which Kahana focuses with his project called "Haredim". In addition to this spiritual theme we will focus on issues of the Israeli-Palestinian conflict, the relations of people of different religions in Israel and the problems that this military country has to deal with since its inception. All these topics will be presented by Menahem Kahana's photography. The reader will also be familiar with the development of photography in the land of Israel since the beginning of last century to the present, especially with the issues of photojournalism.

Keywords: Menahem Kahana, Israel, photojournalism, ultra-Orthodox Jews, Haredim, Israeli-Palestinian conflict, Agence France Presse, AFP

Obsah

Úvod	8
1 Vývoj fotografie v Palestině a Izraeli během posledního století	10
1.1 1900 – 1920.....	13
1.2 1920 – 1930.....	14
1.3 1930 – 1950.....	15
1.4 1950 – 1970.....	16
1.5 1970 – 1980.....	17
1.6 1980 – 2000.....	18
1.7 Současnost.....	19
2 Menahem Kahana.....	21
3 Ultraortodoxní Židé	23
3.1 Haredim – životní projekt	26
3.1.1 Židovské svátky, tradice, modlitby	28
3.1.2 Ultraortodoxní svatby.....	45
3.1.3 Uctívání památky mrtvých.....	45
3.1.4 Haredim v běžném životě.....	48
4 Spolupráce s Esaias Baitelem.....	53
5 Agence France Presse (AFP)	54
5.1 Teror, války a nepokoje.....	56
5.2 Hebron, můj domov	62
5.3 Práce mimo Izrael	72
6 Vztah ultraortodoxních Židů a běžných Izraelců k fotografům.....	73
7 Nová generace fotožurnalistů	75
7.1 Kolegové z ultraortodoxních komunit	76
8 Fotožurnalismus jako umění?	77
9 Ocenění	79
9.1 Nejlepší fotografie 20. Století.....	79
Závěr	81
Použitá literatura a prameny	82
Seznam obrázků.....	83
Poznámky.....	86

Úvod

Tato diplomová práce začala vznikat během mého ročního studijního pobytu na Bezalel Academy of Arts and Design v Jeruzalémě¹. Měla jsem možnost poznat místní kulturu, náboženství, způsob života, fotografii, umění. Co se týče například amatérské fotografie, nemá tato tradice v zemi tak silné kořeny, jako třeba u nás, či v jiných státech Evropy. Mnohem menší procento rodin zde vlastní fotoaparát, mnohem méně jednotlivců nazývá sebe sama fotografem. Nejsou zde moc rozšířeny ani ateliéry, kam se chodí fotografovat maminky se svými dětmi. Takových je u nás na každém náměstí několik, nehledě na to, že kvalita jejich práce často pokulhává. V Jeruzalémě jich nalezneme jen velmi málo a často mají dlouhou tradici. Jeden takový založil Elia Kahvedjian počátkem minulého století. V tradici pokračoval jeho syn Kevork Kahvedjian, který také sestavil knihu z otcových fotografií Jeruzaléma. Firma existuje ve Starém městě dodnes a zabývá se hlavně portrétováním rodin a dětí. I v Izraeli však v posledním desetiletí s rozvojem digitální technologie rapidně přibylo mladých fotografů. Jde hlavně o studenty či absolventy uměleckých škol. Největší šanci na uplatnění mají mladí izraelští fotografové ve fotožurnalistice. Tento druh fotografie je v Izraeli, na rozdíl od České republiky, velice rozšířený. Je to pravděpodobně tím, že země jako je Izrael, kde se stále něco děje, si po tom sama volá. V současnosti je v Izraeli obrovské množství fotožurnalistů na volné noze, zasílají své snímky do tiskových agentur, které je čas od času prodají médiím. Dále je zde několik zkušených fotoreportérů, kteří mají stálé pracovní místo a smlouvu s některou z izraelských nebo mezinárodních tiskových agentur. Jedním z nich je i Menahem Kahana, kterého se tato diplomová práce týká.

Svoji diplomovou práci jsem chtěla zaměřit na některého z izraelských fotografů. Všimla jsem si, že existuje několik jmen, které oceňuje svět. Chtěla jsem zpracovat téma některého z fotožurnalistů, protože tento žánr je pro izraelskou fotografii nejcharakterističtější. Brzy mi bylo jasné, že se zaměřím na fotografa Menahema Kahana. Jeho práce totiž kvalitou překonává většinu jeho kolegů. Je mi blízký jeho pohled na svět i témata, na která se zaměřuje ve své vlastní tvorbě. Jeho hlavním životním projektem je problematika ultraortodoxních Židů, kterou jsem i já zpracovávala jako praktickou diplomovou práci. Kahana mi, díky svým fotografiím,

pootevřel dveře na místa, kam jsem se já, jakožto žena, neměla šanci dostat. Díky jeho práci jsem se o ultraortodoxním židovství dozvěděla více, než je napsáno v knihách. Díky němu jsem poznala jejich zvyky a tradice, způsob jejich života, ale také mi dokázal, že jsou to lidé jako my ostatní.

Menahem Kahana je skromný člověk s velkým srdcem. Přes jeho fotografické kvality nemá potřebu přílišné vlastní propagace, neprahne po slávě. Svoje fotografie nikdy neposílá do soutěží, nesnaží se o to, aby o něm byly vydávány knihy. Tento fakt mi moji práci malinko ztížil. Existuje pouze jedna kniha, vydaná k jeho projektu o ultraortodoxních Židech, dále jeden katalog k výstavě, nějaké materiály agentury AFP, pro kterou Kahana pracuje, krátký dokument CNN a pár novinových článků. Bylo tedy nezbytné se s Menahemem Kahanou setkat osobně. Při několika rozhovorech mi poskytl velké množství informací, které se staly pilířem pro tuto diplomovou práci. Některá témata, která Kahana fotografoval a která jsem neznala, mi pomohly objasnit knihy o judaismu.

Přes všechnu skromnost patří Menahem Kahana ke světové fotoreportérské elitě. A jelikož my toho o něm v Čechách moc nevíme, rozhodla jsem se tedy, že jej prostřednictvím svojí diplomové práce do našeho povědomí přinesu.

Cílem diplomové práce je:

- Zpracování komplexních informací o díle izraelského fotografa Menahema Kahany tak, jak je prozatím nikdo v ucelené podobě neuchopil.
- Seznámení čtenáře s vývojem fotografie v Palestině a Izraeli.
- Seznámení čtenáře s tamní politickou situací, náboženstvím a hlavně judaismem prostřednictvím práce Menahema Kahany.
- Získání cenných rad a informací, které jsem využila při fotografování praktické diplomové práce Haredim. (Tyto informace mi poskytl sám Menahem Kahana, který se problematikou haredim zabývá již čtvrt století).

1 Vývoj fotografie v Palestině a Izraeli během posledního století

Zdá se, že zmapování vývoje fotografie v Erec Jisra'elⁱⁱ (zemi izraelské) v posledních sto letech nebude úkolem příliš obtížným, neboť zde nebylo příliš mnoho fotografů. Avšak není tomu tak. Tato země totiž během uplynulého století přinesla mnoho nástrah, což se odrazilo i ve fotografii. V Palestině a Izraeli se fotografování věnovali lidé rozličných kultur, politických názorů, národností, víry. Fotografové, pocházející z širokého spektra společnosti a různých koutů světa, zachytili ve svých snímcích lásku k vlasti, hrdost, radost, dosažení cílů, imigraci, vlastní morálku, symboly a rituály, odkazy na historii, kulturu, ale i tragédie a dramata, války a smrt. Izraelci během minulého století věnovali hlavně těmto podoborům fotografie a umění, ve kterém fotografii využívali: dokument, fotožurnalistika, ilustrace, konceptuál, instalace i tzv. „momentky“ a rodinné portréty, jejichž důležitost nemůžeme opomínat. Velké množství fotografií z první poloviny 20. století bylo ztraceno nebo zničeno během arabsko-izraelské války v roce 1948, což snahu o zmapování komplikuje. Po založení státu Izrael se do této země přistěhovalo velké množství Židů, z nichž někteří byli a jsou vynikajícími fotografy. Mezi Araby, žijícími v Palestině, fotografie moc rozšířená nebyla. Od vypuknutí První intifády v roce 1987 byl však zaznamenán větší počet Arabů, studujících v Izraeli fotografii.

Dvacáté století bylo pro Židy bouřlivé, ať už jde o situaci v Evropě za druhé světové války a holocaust, následný návrat mnoha přeživších do země jejich předků, či vznik státu Izrael v roce 1948, který Židům poskytnul konečně vlastní zemi, jež mohou nazývat svým domovem. To se však neobešlo bez nesouhlasu palestinských Arabů a následovalo nespočet dalších válek, nepokojů a teroristických útoků. Fotografie druhé poloviny 20. století se tedy silně liší od těch z poloviny první. Až v posledním desetiletí přichází další změny v podobě prudkého nárůstu fotografů, nebo snaha Izraelců i Arabů žít v této zemi v míru. Neobjevují se zde tedy válečné fotografie a jen zřídka dokumentace nějakého teroru. Po celé dvacáté století v zemi převládala dokumentární fotografie.

Nejčastěji fotografovaná témata v druhé polovině století byla spojena s židovskou ideologií. To je možná jeden z důvodů, proč většina izraelských Židů toho ví jen velice málo o životech a rituálech křesťanů, muslimů či beduínů. Přitom všichni žijí

společně v jedné zemi, ba dokonce v jednom městě, Jeruzalémě. Možná je to tím, že Izrael byl v posledních desetiletích nevyhnutelně zaneprázdněn budováním židovského státu, svojí vlastní kulturou a tradicemi.

Fotografická práce arabských spoluobčanů není příliš známa, přestože v první polovině století zde bylo několik palestinských fotografů. Ti fotografovali například krajinu, nebo portréty palestinských rodin. Tyto fotografie, které by dnes byly velice významným klíčem k pochopení života v zemi izraelské před mnoha desetiletími, byly většinou ztraceny během válek a při opakovaném stěhování muslimských rodin, které nechápaly jejich cenu a důležitost. Přesto dnes někteří fotografové a studenti umění pracují s muslimskými rodinami, sbírají jejich staré rodinné fotografie, vytvářejí jejich reprodukce, mapují také jejich složitý současný život v zemi. Jedním z fotografů, který se touto problematikou dlouhodobě zabývá je Miki Kartzman, vedoucí oboru fotografie na Bezalel Academy of Arts and Design v Jeruzalémě. Se svými studenty vytváří dlouhodobě rozsáhlý projekt v problematice čtvrti Sheikh Jarrah v Jeruzalémě.

O dějinách fotografie v Palestině a Izraeli se toho tedy ví velice málo, v porovnání s jinými zeměmi. Tato problematika je málo zpracovaná a nekompletní. Jak již bylo řečeno, mnoho prací vysoké kvality zaniklo v dějišti událostí minulého století, mnoho fotografů bylo nedoceněno, přehlédnuto nebo zapomenuto. Do nedávna nebyly dějiny izraelské fotografie vyučovány na žádné umělecké škole, tento předmět byl považován za nedůležitý. V Izraeli nebyla fotografická tradice tak zakořeněná, jako tomu bylo ve významných centrech Evropy a Ameriky, kde existovaly fotokluby, konaly se světové výstavy, salony, debatovalo se a publikovalo, existovaly avantgardní skupiny. Takové podhoubí poskytlo tamním fotografům možnost dát o sobě vědět.

Lidé, kteří v minulosti usilovali o vznik nezávislého státu Izrael, pochopili důležitost propagandy, pro kterou byla fotografie užitečným nástrojem. Ve světě se konalo několik výstav, které poukazovaly na návrat Židů do jejich země. První taková výstava se konala již v roce 1896 v Berlíně. Nejprve se jednalo o sporadické dokumentární snímky, pořízené běžnými občany. Později se však zapojily organizace, které existovaly již před založením Izraele, jako například Jewish National Fund (Židovský národní fond, JNF), Nadační fond, vládní tisková kancelář, armáda. Tyto organizace zaměstnávaly nejlepší fotografy té doby.

Přesto, že jsme zmínili neexistenci fotografických klubů a spolků, jako tomu bylo v Evropě nebo Americe, i izraelští fotografové se sdružovali a často pracovali společně, avšak většinou pouze ve dvojicích nebo trojicích. Například David Harris spolupracoval s Yosefem Schweigem a Leo Arthurem Robitschekem, Yoram Lehmann pracoval s Alfredem Bernheimem, Helmar Lerski ovlivnil velké množství fotografů ve 30. a 40. letech. Většina těchto fotografů byla ve styku s evropskými a americkými školami a literaturou.

I přesto, že v zemi nebyla zdaleka tak silně zakořeněná fotografická tradice, Izrael určitě nikdy nebyl od fotografie „odříznutý“. Většina Židů, kteří přišli po válce z Evropy, s sebou přinesli fotoaparát, rodinná alba a fotografování jako takové. To se samozřejmě netýká těch, kteří prošli koncentračními tábory, kde přišli o všechno, co měli. Mnoho významných jmen v historii fotografie byli Židé, a i když všichni v Izraeli nežili, jezdili tam fotografovat a často vytvářeli kontakty a oporu pro ty začínající, žijící v této zemi.

Velký rozvoj přišel v 70. letech, kdy se do Izraele přistěhovalo množství vystudovaných fotografů z Ameriky a Anglie. V té době zde také byly poprvé založeny oficiální obory fotografie na uměleckých školách. Tito imigranti, ovlivnění jinou kulturou, na školách často vyučovali. Ještě další dvě generace studentů hledalo inspiraci ve světě a svoji práci zakládali na vnějších vlivech, než aby se opírali o vlastní kulturu a tradice. Není se čemu divit, tito studenti většinou nikdy neviděli práci místních fotografů, kteří v zemi izraelské pracovali šedesát let před nimi.

Až na konci dvacátého století se fotografové začali zabývat otázkou vlastní identity a tím, že jejich místo je právě v Izraeli. Začali postupně produkovat práci, která má kořeny v místní kultuře. V dokumentární fotografii jsou fotografovány všechny druhy židovství, ale stále více i křesťané, muslimové, beduíni a jiné menšiny. Zájem ze strany fotografů je i o ultraortodoxní komunity, kde však postrádáme jakési intimní pojetí, kterého je téměř nemožné dosáhnout. Nejpřirozeněji určitě pracuje s ultraortodoxními Židy právě fotograf Menahem Kahana.

Současná izraelská fotografie je tedy konečně „izraelská“, místní, kreativní, nezávislá, živá a dobrá! Nyní se zaměříme na jednotlivá desetiletí a s nimi spojená důležitá jména.

1.1 1900 – 1920

Fotografii i umění ovlivnila První světová válka, při které Palestina spadla pod britskou správu po pádu Osmanské říše. Ještě před tím však vznikly dvě organizace, které byly založeny za účelem podpořit vznik nové země a které zaměstnaly fotografy. Jedná se o již zmíněný Židovský národní fond, který byl založený roku 1901, dále v roce 1920 vznikla Světová sionistická organizace a Keren Ha-Jesod (Nadační fond Palestiny). Veškeré dění v Palestině bylo dokumentováno s vidinou přilákání Židů z celého světa a vybudování vlastního národa. Židé v Evropě, Americe i jinde ve světě byli zvědaví, jak to v té Svaté zemi vypadá, zdali se tam dá kultivovaně žít. Díky fotografiím byly důkazy o každém pokroku šířeny po celém světě. Tyto fotografie zobrazovaly výstavbu silnic a měst, obdělávání půdy, apod. Zároveň, s cílem vydělat si na živobytí, si několik fotografů zřídilo soukromé ateliéry, kde fotografovali převážně rodinné portréty (např. Již zmíněný Elia Kahvedjian). Židé i Arabové fotografovali také krajinu. Arabové snímky prodávali na tržištích jako suvenýry turistům, Židům šlo hlavně o podporu sionismu. Fotografie krajiny byly jednoduché a účelné, bez nějakého předstírání. Takovéto pojetí bylo a je pro židovské fotografie typické.

Přibližně v roce 1910 začala fotografovat první fotografka v Palestině, Sonja Narinsky. Se svým manželem, dobře známým malířem a fotografem Sholmo Narinsky, emigrovali do Palestiny z Ruska. Cestovali a společně fotografovali, na vlastní kůži zažili hrůzy holocaustu a koncentračních táborů. Po válce se vrátili do Palestiny, pobývali však také v Egyptě. V Alexandrii založili fotoateliér pro židovské uprchlíky. Sonja Narinsky je známá mj. díky svým fotografiím žen egyptské elity. Byla první, kdo je vyfotografoval v harémech ženy bez závoje.

Fotografie v ostatních zemích západního světa procházela v prvních dvou desetiletích dvacátého století zvraty a trendy, včetně piktorialismu i surrealismu a nesla se v uměleckém duchu, zatímco v Palestině plnila citlivým a estetickým způsobem účel sionismuⁱⁱⁱ.

1.2 1920 – 1930

Ve dvacátých letech se Palestina stala domovem mnoha židovských umělců a fotografů, prchajících z nacistického Německa i jiných koutů Evropy. Tito lidé přišli se vzděláním a povědomím o tom, jak experimentálně a technicky je možné fotoaparát využívat. Ve světě byla třicátá léta dobou experimentů a abstrakcí. Imigranti přišli do Palestiny se znalostí tohoto žánru a doufali, že bude možné jej alespoň částečně uplatnit vedle místní „sionistické fotografie“. Evropané začali v Palestině nově pořizovat panoramatické snímky, přinesli nový způsob vidění a vnímání, fotografovali krajinu, architekturu, průmyslové scény, lidi, portréty a části těla.

Pokud máme jmenovat některé z významných fotografů, bude to jistě Ellen Auerbach, imigrantka z Německa. Původním zaměřením sochařka se k fotografování obrátila v roce 1929, kdy ji učil významný profesor Bauhausu Walter Peterhans. Po roce si otevřela fotografický ateliér v Berlíně. Specializuje se na avantgardní reklamy, za které získá různá ocenění, ale studio i tak brzy krachuje kvůli až extrémně avantgardnímu stylu a nedostatku obchodní prozíravosti. V roce 1933 Ellen emigrovala do Palestiny, kde si otevřela studio v Tel Avivu, specializované na fotografování dětí. Po čtyřech letech odjíždí do Londýna.

Dalším významným fotografem této doby je Shmuel Joseph Schweig, imigrant z Rakouska. Byl kurátorem fotografického oddělení v Rockefellerově muzeu v Jeruzalémě. V roce 1927 si zde také založil vlastní ateliér. Byl to právě on, kdo pořídil první barevné snímky v Palestině. Přesto, že produkoval tzv. „sionistickou fotografii“, jeho snímky byly velice kvalitní. Proslul jako první izraelský umělecký fotograf krajiny. Svým dílem se silně podílel na budování projektu židovského národa, pracoval pro různé sionistické organizace. Patří k nejdůležitějším jménům těch, kteří stvořili obraz Svaté země pro okolní svět.

Uveďme ještě například jméno Yaacov Benor Kalter, imigrant z Polska, fotograf, grafik a architekt. Nebo jméno Yaacov Ben Dov. Jejich fotografie zobrazují převážně krajinu i města a silně podporují sionistické hnutí. Fotografové pracují pro Židovský národní fond (JNF) a podobné organizace.

1.3 1930 – 1950

I ve třicátých letech převládají konstantní sionistická témata, podporující agendu JNF, avšak ve fotografiích už jde vidět opravdový život imigrantů v Palestině. Fotografují se portréty, architektura, průmysl, tanec, nově vytvořené osady a lidé v nich, ozbrojené síly, přistěhovalci, hrdost na novou zemi s novou identitou. Fotografie, vznikající objektivy evropských přistěhovalců v nezkrotné zemi, kterou lidé budovali vlastníma rukama, se vyznačují až mystickou kvalitou. Stejně, jako jejich země zraje a sílí, i fotografie jsou stále odvážnější, vizuálně i obrazově.

Ve čtyřicátých letech se figury dostávají do popředí snímku. Lidé jsou důležitější, než nemá krajina. Po staletích antisemitismu a během v Evropě právě probíhajícího holocaustu, působí tyto postavy hrdě a vzdorně ve své nové židovské vlasti.

Po roce 1948, kdy byl vyhlášen vznik samostatného státu Izrael, proudí do země ještě více přistěhovalců. Jejich úleva a radost však byla brzy vystřídána dalšími nepokoji, válkami a teroristickými útoky ze strany těch, kteří nesouhlasili se vznikem izraelského státu. Vznik Izraele byl vyhlášen 14. května 1948. Hned 15. května byl napaden arabskými státy, které si daly za úkol likvidaci země. Proti Izraeli válčili Jordánsko, Egypt, Irák, Libanon, Sýrie, část Jemenu a Saudské Arábie. První arabsko-izraelská válka, resp. Válka za nezávislost, trvala do července 1949. Během dokumentace tohoto období se převládajícím způsobem fotografování v Izraeli stala fotožurnalistika, což trvá dodnes. Práce novinářských fotografů Borise Charmi, Davida Rubingera a Micha Bar Ama, byla uznána na nejvyšší mezinárodní úrovni. V létech 1948 – 1950 fotografoval v Izraeli také Robert Capa. Jeho úchvatné fotografie zachycují život v uprchlických táborech i radost z nově vzniklé země. Po vzniku státu Izrael zde opakovaně fotografoval také Capův přítel David Robert Seymour (Chim) – americký fotograf polského původu. Všichni tito fotografové pracovali se silnými emocemi a jejich snímky nám nabízejí pohled na mnoho důležitých momentů z prvních let nového státu.

V těchto dvou desetiletích přibylo mnoho nových jmen, která jsou potřeba alespoň zmínit: Reuven Gross, Zoltan Kluger, Alfons Himmelreich, Nachum Til Gidal, Hans Pinn, Helmar Lerski, Alfred Bernheim, Boris Carmi, Chalil Raad, John Krikorain, Hanna Safieh, Ali Zaarour, Hans Lehmann, Warner Brown, Liselotte Grjebina a další.

1.4 1950 – 1970

V padesátých letech se do Izraele přistěhovalo dalších asi půl milionu Židů přeživších holocaust v Evropě, ale také Židé z arabských zemí. Jedním z nově příchozích je polský Žid Henryk Ross, který během holocaustu fotografoval v Lodžském ghettu, kde byl oficiálně zaměstnaný jako fotograf. Tajně však pořídil tisíce snímků, dokumentující nacistická zvěrstva. V roce 1944, před likvidací ghetta, zakopal negativy do země a vykopal je až několik let po válce. V roce 1960 vydal knihu těchto fotografií. Dechberoucí snímky z poničených negativů nám dnes umožňují vidět krutou realitu ghetta.

V izraelské fotografii převládá dokument a fotožurnalismus, někdy v poněkud umělečtější podobě. Dokumentární fotografové pracovali s lidmi, s přistěhovalci, často v tranzitních a uprchlických táborech. V jednom z takových táborů v Gaze pracoval například fotograf Hrant Nakashian. Mnoho fotografií vznikalo také v kibucech.

V roce 1956 se konala tzv. Sinajská válka, rok poté následovaly hned dvě války – Šestidenní a Opatřebovací. Dokumentární a novinářští fotografové tedy měli opět plné ruce práce. Fotografie z této doby představovaly bolestivé dopady válek a vyzývaly k mnoha otázkám týkajících se morálky. Asi nejpůsobivější snímky Šestidenní války i jiných událostí pořídil již zmíněný Micha Bar-Am, imigrant z Německa. Do Palestiny se přistěhoval s rodiči jako šestiletý. V mládí fotografoval život v kibucech, kde bydlel, vypůjčenými fotoaparáty. Vlastní Leicu si pořídil, když mu bylo 18 let. Na vojně se poté stal fotoreportérem pro armádní časopis, mj. fotografoval Válku za nezávislost v létech 48 a 49. Během Šestidenní války se v Izraeli setkal s Cornellem Capou, bratrem Roberta Cappy, který v Izraeli také fotografoval. S bratry Capovými později spolupracoval. V šedesátých letech se Micha Bar-Am stal korespondentem pro New York Times a Magnum Photos a později byl také vedoucím oddělení fotografie v tel-avivském muzeu umění.

Vedle toho však vznikly i silné a působivé krajiny fotoaparátem Marli Shamir. David Harris a Warner Braun zase mapovali židovskou historii dokumentováním archeologických nálezů, knih, portrétů lidí z různých společenských vrstev. Na rozdíl od pocitu nejistoty v padesátých letech nám šedesátá léta ve fotografii nabízí pohled na nové urbánní úpravy měst, lidi pracující v zemědělství a průmyslu, stabilitu a efektní život.

1.5 1970 – 1980

Tato dekáda byla silně poznamenána vážnými ekonomickými problémy a Jom Kipurskou válkou v roce 1973, jejíž dopady byly bohatě dokumentovány ve fotografii. Hlavním fotografickým tématem počátku let sedmdesátých je „země“, její krásy i všechny problémy, které ji doprovázejí. Tento mladý stát je neustále ve válkách, jeho lidé se však nevzdávají. Hrůzné sdělení nalézáme ve válečných fotografiích Davida Rubingera, Micha Bar Ama, Roye Brodyho, Yigala Chavalio a Avrahama Vereda.

Koncem sedmdesátých let přichází v izraelské fotografii silná změna s návratem fotografů, kteří studovali v Evropě a Americe. Ti přichází s novými nápady, mezinárodními trendy a sofistikovanějším chápáním fotografie. Politická a ekonomická vyspělost země jim dává pro práci velmi dobré podmínky. Pryč byla již ona sionistická fotografie, kde byly snímky pořizovány za účelem nějakého citového ovlivňování. Nově začaly vzkvétat kreativní fotografie, osvobozené od vazeb na nelehkou minulost. Její autoři však našli inspiraci ve světě a nemají potřebu vytvářet tzv. „izraelské obrazy“. Inspiraci hledají ve světových trendech. Přesto však jejich práce informuje o jakémsi poutu k jejich zemi.

Místní krajinu fotografuje Yosaif Cohain, který se přistěhoval do Izraele z Ameriky v roce 1971. V této době jsou otevírány první obory fotografie na uměleckých školách v Izraeli. Cohain je důležitým učitelem (umělecký obor na univerzitě v Haifě nebo obor fotografie na Bezalel Academy of Arts and Design v Jeruzalémě), který vychoval mnoho současných vynikajících fotografů, jako jsou například David Maestro, Amiram Erev, Naomi Tsur, Yehoshua Zamir. Ti pomalu začali svoji práci zakládat na místní kultuře. Pracují také s místními obyvateli, vzniká množství portrétů. Zamir například fotografuje Židy z Kurdistánu. Bravurní portréty z tohoto období zobrazují opravdové, otevřené, nerozmazlené lidi, vážným i humorným pojetím. V díle Avrahama Eilata a Davida Maestra se setkáváme i s abstrakcí.

1.6 1980 – 2000

Izraelskou fotografii ovlivňuje občanská válka v Libanonu (1975 – 1990). Na prvním místě je stále fotožurnalismus. V osmdesátých letech se do povědomí dostává i Menahem Kahana. Vedle dokumentární fotografie však přichází exploze individuální kreativity a široký rozsah stylů. V Izraeli sílí důraz na vytváření možností studovat fotografii, konají se výstavy a bienále, přibývá kvalitních učitelů, jako například Simcha Shirman, Avi Ganor, Eyal Onne, Ronit Shani, Naomi Tsur a Boaz Tal, kteří často učí do dnes. Fotografii silně ovlivňuje současné umění, ale zároveň již vidíme silný zájem o místní historii, víru, identitu, symbolismus, kulturu a židovsko-arabské vztahy.

Na konci století umělci používají fotografii stále více k vyjádření sebe sama. Ve fotografii se odráží umělecká nezávislost a kreativita. Vztah autorů k jejich zemi je zobrazován mnohem komplexnější a poetičtější formou, než tomu bylo dříve. Mezi nejznámější izraelské umělecké fotografie patří v současnosti Adi Nes. Proslavil se prací s izraelskými vojáky a vězni, které stylizuje do neobvyklých, nejčastěji biblických příběhů. Zároveň je však na konci milénia tématem číslo jedna vzpomínání na minulost, k čemuž je hojně využíváno fotografie. Koná se mnoho výstav, jejichž obsahem jsou optimistická i bolestivá témata. Židé a Izraelci mají za sebou mnoho tragických událostí, které poslední století přineslo. Je padesát let po druhé světové válce a holocaustu, padesát let od založení státu Izrael, který byl po celé půlstoletí ve válkách a teroru. Bude snad přelom století a tisíciletí znamenat nějakou změnu? Naleznou konečně Židé ve svém státu klid a svobodu? Ptají se sami sebe obyčejní lidé i umělci, v jejichž dílech je tato otázka znát. Fotografie Simcha Shirman z této doby silně odkazují na minulost, v krajinách Yosaifa Cohaina a Eyala Danona čteme symboliku, která poukazuje na rozdílné historické úrovně. Ahlam Shibli pracuje ve zničené arabské vesnici Wadi Salib, svět beduínu jakožto ztracený ráj líčí Ilan Wolf, otázky vlastní židovské identity řeší ve svém díle Shimon Lev, podobně jako Micha Kirschner, Lee Yanor tvoří rekonstrukci ztraceného rodinného alba, s utlačovanými etiopskými Židy pracuje Aliza Auerbach, Michal Heiman propojuje minulost a současnost zásahem do starých fotografií židovských komunit na arabských územích. Na konci století se tedy konečně hojně setkáváme s tzv. „izraelskými obrazy“, fotografie jsou založené na místních kořenech a židovské kultuře.

1.7 Současnost

Výše zmínění pracují většinou i po přelomu století. Přichází však obrovský rozvoj a dostupnost digitální fotografie a s tím velké množství nových mladých fotografů. Jmen by se dala uvést spousta, zmiňme tedy alespoň jména mladých novinářů Abir Sultan nebo Marc Israel Sellem, kteří se na svět skrz svůj fotoaparát dívají velice kreativně. I v současné době převládá fotožurnalistika, jejímž hlavním představitelem je právě Menahem Kahana. Co se týče nepokojů, dá se říci, že v současné době je v Izraeli klid, přestože v blízké minulosti zde proběhlo několik teroristických útoků nebo válka v Gaze (2008 – 2009). Své místo na slunci si v Izraeli našla však konečně i umělecká fotografie, jejíž autoři jsou nejčastěji studenti a absolventi Bezalel Academy.

Pro doplnění uveďme ještě jména dalších izraelských fotografů, kteří pracovali během minulého půlstoletí i v současnosti: Beno Rothenberg, Werner Braun, David Rubinger, Vardi Cahana, David Perlov, Alex Levac, Gilad Ophir, Joel Kantor, Robert Frank, Shai Zakai, Efrat Shvily, Yosi Breger, Yigal Feliks, Yigal Shem-tov, Orit Siman-tov, skupina p6 a další.

Z mimoizraelských fotografů, kteří do této země jezdili fotografovat, uveďme například jména Felix H. Mann, Inge Morath (manželka dramaturga Arthura Millera), ale i čeští fotografové Magdalena Robinsonová, Karel Cudlín, a především Jindřich Marco, který fotografoval v roce 1948 první izraelskou válku a události spojené se vznikem státu.

Obrázek 1: Nes, Adi: Poslední večeře, 1999

Obrázek 2: Benor Kalter, Yaacov: Chrámová hora, Jeruzalém, 1927

Obrázek 3: Bar Am, Micha: Zeď nářků – demonstrace, Jeruzalém

Obrázek 4: Kantor, Joel: Jeruzalém, 1984

2 Menahem Kahana

Fotograf Menahem Kahana se narodil 6. listopadu 1958 v izraelském Ashkelonu do ortodoxní židovské rodiny Sáry a Abrahama, imigrantů z Rumunska. Někteří příbuzní byli ultraortodoxní Židé^{iv}. V rodině měli i několik rabínů, dědeček z otcovy strany byl rabín v Haifě. Menahem Kahana navštěvoval náboženskou židovskou základní školu a následně střední školu ješiva^v, kde se učil Talmud^{vi} a židovské náboženské právo Halacha^{vii}. Jeho rodiče věřili, že toto vzdělání jej ochrání po morální stránce a poté bude pokračovat v ortodoxní rodinné tradici. Jejich přání se však nenaplnila. Již během studia si Kahana uvědomoval, že se necítí být součástí toho světa. Jak sám říká: „*Nelíbil se mi tento způsob života. Nechtěl jsem poslouchat rabína. Nemám rád, když mi někdo říká, co mám dělat.*“¹ Menahem Kahana vystoupil z ortodoxní komunity, když mu bylo 20 let. Rodiče mu nebránili, umožnili mu vydat se vlastní cestou. V té době, po skončení povinné vojenské služby v armádě státu Izrael, odjel do Afriky, kde cestoval a poznal odlišnou kulturu i lidi, kteří ho fascinovali a stali se motivem jeho prvních „opravdových“ snímků. O fotografii se však zajímal již jako dítě. Jeho bratr navštěvoval ve škole fotografický kroužek a doma si zařídil temnou komoru. Společně s bratrem se tedy Menahem v dětství učil nejrůznějším fotografickým technikám. Když mu bylo 13 let, dostal od strýce první fotoaparát. Tehdy to pro něj bylo největší bohatství. Byl fascinován kouzlem obrazu, vznikajícím v temné komoře. V té době již bylo jasné, že ho fotografie bude doprovázet celým životem. Po návratu z Afriky v roce 1984 začal Menahem Kahana studovat fotografii na Hadassah College v Jeruzalémě. Ze školy však po roce odešel a studium nedokončil. „*Studovat fotografii bylo mým snem. Později jsem však zjistil, že není nutné studovat, aby byl člověk dobrým fotografem. Existuje mnoho vynikajících fotografů, kteří fotografii nevystudovali a naopak mnoho špatných, kteří studovali. Ale samozřejmě, studium fotografie může pomoci. Pokud mladý fotograf věří, že toto je jeho osud a tvrdě na sobě pracuje, škola jej na začátku jeho pouti posune o obrovský kus dále.*“² Již během studia fotografoval Menahem Kahana pro místní tisk v Jeruzalémě a v roce 1987 začal pracovat pro jednu z největších světových zpravodajských agentur AFP, pro kterou pracuje dodnes.

¹ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

² Ibid

Obrázek 5: Blažková, E.: Menahem Kahana při rozhovoru kancelář, AFP Jeruzalém, 6. 2. 2012

Obrázek 6: Sindel, Y.: Rozhovor s Menahemem Kahanou, kancelář AFP Jeruzalém, 26. 1. 2012

Obrázek 7: Sindel, Y.: Rozhovor s Menahemem Kahanou, kancelář AFP Jeruzalém, 26. 1. 2012

3 Ultraortodoxní Židé

Jakožto izraelský Sabra^{viii} vnímal vždy Menahem Kahana ultraortodoxní Židy, jinak též zvané Haredim^{ix}, jako nematerialistické, duchovní osoby, patřící ke klanu s dlouhou a silnou tradicí. V Tel Avivu, kde v 50. letech vyrůstal, byli spíše raritou, takže je znal hlavně z fotografií. Z dětství mu utkvěly v paměti fotografie z rodinného alba, kterými byl fascinován. Na jedné z nich se vousatí muži sklánějí nad svatým textem, na sobě mají modlitební šátky a tefilin^x, na další fotografii kráčí ultraortodoxní Židé ve svých tradičních černých oblecích úzkými uličkami jeruzalémské čtvrti Mea Shearim^{xi}. Pro Menahema Kahana byli tito lidé vždy symbolem svátosti a čistoty.

Dnešní nevěřící Židé se nepřímou snáží vytvořit v Izraeli novou společnost s novým souborem hodnot. Mnozí z nich vidí ultraortodoxní spoluobčany jako zkamenělý, zastaralý klan, divné bytosti, za které se stydí. Stejně tak, ale ani haredim neuznávají nikoho, kdo je jiného přesvědčení a nevyznává jejich pravidla. Židé jsou tedy v Izraeli rozděleni na dva světy. Dokonce i jazyk, kterým mluví, se někdy liší. Ultraortodoxní Židé mluví často jazykem jidiš^{xii}, nikoli hebrejsky. Čtvrť Mea Shearim se stala turistickou atrakcí. Skupinky lidí se tam procházejí s průvodcem jako někde v safari a nepřetržitě cvakají digitálními fotoaparáty. Fotografie pořízené dnes procházejícími turisty se moc neliší od těch, které zná Menahem dětství. Jsou to podobné portréty černých, vousatých osob, dětí s kudrnatými licousy, pashkevily^{xiii} na zdech, spěchající studenti ješivy, žebráci, semináře a synagogy... „*Ultraortodoxní Židé žijí za pomyslnými hranicemi na svém vlastním místě. Zeď, která je obklopuje má, jak již bývá zvykem, dvě strany – drží je dál od nás, ale na druhé straně drží nás dál od nich.*“³ Někdy se zdá, že by bylo potřeba, aby ta zeď byla ještě vyšší. Jen ultraortodoxní komunity mají samy mezi sebou mnoho sporů a problémů.

Nezáleží na tom, jak vypadáme a jaké oblečení nosíme. Uvnitř jsme všichni stejní. Toto Kahanovo přesvědčení lze číst i v jeho fotografiích. Přichází s úplně novým pojetím, nachází vlastní a jedinečný úhel pohledu. Menahem Kahana snižuje onu pomyslnou barikádu a díky němu se obě strany zdi dostávají blíže k sobě. Díky němu vidíme, že ultraortodoxní Židé nejsou jen směšně vypadající skupina lidí v černém. Haredim jsou obecně vnímáni jako šílená, agresivní stvoření, která rozbíjí fotoaparáty

³ KAHANA, Menahem, Alex LEVAC a Joel RAPPEL. Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv: Eretz Israel Museum, 2009. s. 8.

fotografům, hrdě hlásají, že každé dítě, které se narodí, je pomstou sionistům. Jsou schopni ukamenovat ženu k smrti proto, že je podle nich nepřiměřeně oblečená. Jsou to chlapíci s licousy, běžající po Jeruzalémě s očima upřenými na chodník, nevnímající nic, než dojdou do ješivy, kde schováni před světem do večera zírají do knih. Ženy jsou stroje na plození dětí, mají značně omezená práva a svého manžela se na veřejnosti nesmí ani letmo dotknout. Ano, mnohé z toho se zakládá na pravdě, ale na druhé straně jsou to, jak dokazují Menahemovy fotografie, také jen lidé jako my ostatní. Milují a nenávidí, radují se a zuří, opíjí se, tancují, zpívají, cestují po světě, dovádějí ve sněhu, jezdí na oslech a koních, koupou se v moři, hrají na hudební nástroje – a k tomu se navíc modlí. A právě díky tomu, že se Kahanovi podařilo proniknout do jejich světa a přinést je na světlo světa našeho, jsou jeho fotografie tak výjimečné.

Menahem Kahana fotografuje jinak, než všichni před ním. Většina fotografů totiž považuje za dostačující vyfotografovat ty exotické vousaté osoby s klobouky na hlavách. Jejich snímky ukazují ultraortodoxní svět zvenku, fotografie Menahema Kahany však působí tak, jako by byl jeden z nich. A jak to dokázal? Vždyť ona pomyslná zeď mezi nimi a dalším světem je vysoká, vždyť je známo, že ultraortodoxní Židé nechtějí být fotografováni. To je napsáno i na cedulích, které jsou umístěny u vstupů do ultraortodoxních čtvrtí. Tyto cedule nejen, že příkazují, jaké oblečení mají mít návštěvníci na sobě, ale také prosí, aby je lidé neobtěžovali fotografováním. Na tuto otázku Menahem Kahana odpovídá prostě: „*Pokud věříte v to, co děláte, tak to jde.*“⁴

Zájem Menahema Kahany o ultraortodoxní svět začal již v dětství, kdy byl fascinován fotografiemi jeho prarodičů v již zmíněném rodinném albu. Později se s nimi setkával při studiu v ješivě, kde učili rabíni. Poprvé však sám vyfotografoval ultraortodoxní Židy, koupající se ve starodávné přírodní mikvi^{xiv} v jeruzalémské čtvrti Lifta^{xv} asi před dvaceti lety. Od té doby se stal jejich svět opět součástí jeho života. Byl zvědavý, jací vlastně doopravdy jsou. Fotografie pořízené v Liftě mu brzy přestaly připadat zajímavé a hledal nový úhel pohledu. „*Každý, kdo chce vidět nahé koupající se Židy, může jít do Lifty a podívat se na ně. Takové fotografie nebyly nic extra. Trvalo mi dlouho, než jsem pochopil, proč to vlastně dělám a jak chci tuto problematiku uchopit. Mnoho fotografů fotí haredim, všichni je tady známe, to není nic exkluzivního. Hledal jsem tedy svoje vlastní pojetí. Chtěl jsem je ukázat v běžném životě tak, jak je*

⁴ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

neznáme.⁵ Jednou z inovací, oproti fotografům před ním bylo to, že začal pracovat v barvě. Fotografoval je v přírodě, v horách, koupající se v jezerech, v moři, plačící na hrobech svých blízkých, raději než v synagogách nebo během židovských svátků tak, jak je fotí ostatní fotografové. Používá zcela nový způsob vidění a vytváří tak vlastní, osobitý styl. Přesto, že Menahem Kahana nesouhlasí se spoustou věcí, které haredim vyznávají, existuje také mnoho věcí, které na nich má rád. „Chasidé^{vi} jsou velmi fanatičtí a extremističtí, to se mi nelíbí. Nemám rád, jak tato společnost celkově funguje. Co řekne rabín, to platí a tím se řídí. Často od nich slyším, že Admor^{vii} nemá rád fotografie, tak ani oni je nemají rádi. Admor je něco jako malý Bůh. Určuje lidem směr jejich života a oni ho poslouchají. Říká jim, koho si mají vzít, zda si koupit dům či auto. Nejsou ale všichni stejní. Je i mnoho méně extrémních skupin, například Lithuaim^{viii}. Ti mají jiného rabína, který sice určuje nějaká pravidla, ale jeho lidé ho nemusí poslouchat.“⁶ Existuje několik ultraortodoxních institucí, které jsou rády, když jejich život někdo dokumentuje, ba dokonce publikuje určité události. Někteří Kahanu již znají, často mu telefonují a zvou ho na jejich slavnosti. Sami chtějí, aby fotografie byly otištěny v běžném tisku. Z věcí, které se Kahanovi líbí, je to například jejich hudba (ultraortodoxní komunity mají vlastní kapely, které hrají na různých oslavách či svatbách) a humor (byť se to nezdá, dokážou být neobyčejně vtipní). I samotné Kahanovy fotografie jsou často plné nadsázky a humoru. Je obtížné fotografovat Haredim vtipně tak, abychom je nezesměšnili. Toho zesměšnění ze strany fotografů se oni sami obávají. Ale jak sám Menahem Kahana říká, je mnoho způsobů jak je můžeme prezentovat vtipně, a to buď s respektem, nebo bez respektu. „Já je respektuji! Nikdy je nechci zesměšnit. Často nacházím humor v běžných či seriózních situacích. Ono je vlastně velmi obtížně vysvětlit, co je to humor ve fotografii. V žádném případě si nikdy nedělám legraci z jednotlivce. Dívám se spíš s nadsázkou na celou tuto společnost. Pokud by mi někdo konkrétní řekl, že ho nějakou fotografií urážím, tak ji nepoužiji. Na druhou stranu, ale nefotím pro ně, fotím pro sebe, takže se jich vždy neptám a fotografuji to, co uznám za vhodné.“⁷

⁵ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

⁶ Ibid

⁷ Ibid

3.1 Haredim – životní projekt

V roce 2009 se v Eretz Israel Museum v Tel Avivu konala výstava fotografií Menahema Kahany s názvem Haredim, v rámci které bylo představeno jeho dosavadní dvacetileté rozsáhlé dílo s tematikou ultraortodoxního židovství. Touto výstavou jeho dobývání haredi světa neskončilo a on tak pořizuje stále nové neobyčejně silné snímky.

Fotografování je Kahanovou zálibou a zároveň profesí, ale pokud tyto dvě věci fotograf neodděluje, může se stát, že ztratí ty kvality, které chtěl mít. Ve fotožurnalistice je všechno příliš rychlé, často zde není prostor pro nějakou jedinečnost. Jakožto světem uznávaný fotožurnalista je sice Menahem Kahana fotograficky velmi zaneprázdněný, ale když fotografuje ultraortodoxní Židy pro AFP nebo jiné agentury, je značně omezen. *„Média mají zájem o fotografie ultraortodoxních komunit jen během židovských svátků nebo v případě významné události. Více nepotřebují a s takovými fotografiemi jsem zase nebyl spokojen já sám, protože velké události fotografuje každý. Začal jsem tedy fotografovat pro sebe jejich běžný každodenní život.“*⁸ Tím dosáhl neuvěřitelně silných fotografií. Menahem Kahana přistupuje k tomuto projektu již léta velmi zodpovědně. Celých dvacet let se aspoň jeden den v týdnu tématu haredim věnuje. Je to pro něj jakýsi únik se světa fotožurnalistiky, kde se často potýká s těžkými, drastickými či naopak nudnými tématy, které musí fotografovat (teroristické útoky, protesty, demonstrace, politika). Pokaždé, když má volný čas, směřují jeho kroky do ultraortodoxního světa – pozdě večer, v noci, brzy ráno, během dovolené. Někdy přesně ví, co chce fotografovat, někdy se jen prochází, někdy nevyfotografuje nic. Často je pro něj větším přínosem to, když potká zajímavého člověka a něco se od něj přiučí. Všechno, co se děje v ultraortodoxním světě, má svoje pravidla, řád a je založeno na tradici. Existuje stále mnoho věcí, které Kahana nezná a nikdy o nich neslyšel. V ultraortodoxních komunitách si také našel dobré přátele, což znamená víc, než dobrá fotografie. Jak sám říká, projektem Haredim vyjadřuje příběh, který je jeho vlastní, který nepatří nikomu jinému. Jako by po něm volala jeho duše, jako by jej s nimi stále pojilo jakési pouto. Mnoho lidí se Menahema Kahany ptá, zda po tak dlouhé době práce s ultraortodoxními komunitami neuvažuje o tom, že by se stal jedním z nich, že by přijal znovu víru. Na to však odpovídá jasně:

⁸ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

„Před dvaceti lety jsem mezi ně přišel již jako světská osoba, aniž bych předstíral, že jsem něco jiného. A tak to zůstane.“⁹

Až do roku 2008 fotografoval vlastní tvorbu výhradně na film (i přes to, že v médiích se pracovalo již dávno digitálně). Důvody jsou dva. Prvním a tím hlavním důvodem je, že kvalita digitálních fotografií byla až do roku 2008 poměrně nízká. Druhým důvodem je fakt, že si chtěl stanovit jasnou hranici mezi fotografováním pro AFP a fotografováním pro sebe. Snímky pořízené pro média, mluví mnohem techničtějším fotografickým jazykem. Když však Kahana fotografuje sám pro sebe, může se uvolnit, zapomenout na všechna novinářská pravidla, jeho fotografie jsou mnohem rozmanitější, důležitou roli hraje kompozice, barva a světlo. Používá také zcela odlišné vybavení. Pro noviny fotografuje těžkými a velice drahými průmyslovými kamerami s teleobjektivy. Vždy je ověšen třemi fotoaparáty s různými objektivy, aby mohl být rychlý a pohotový. V projektu Haredim používá výhradně malé, lehké aparáty s širokoúhlými objektivy s pevným ohniskem (nejčastěji 24 a 35mm) a nosí s sebou pouze jedno tělo. Teleobjektivem nikdy nefotografuje. Nejen, že širokoúhlé snímky působí mnohem bližším a osobnějším dojmem, ale také proto, že malé aparáty a objektivy obyvatele ultraortodoxních komunit tolik „nevystaší“.

Jeden z nejlepších snímků z projektu Hardeim vznikl v roce 1998. Tato fotografie, která líčí demonstraci na archeologickém nalezišti v Jeruzalémě, byla hojně publikována na celém světě. Protesty se týkaly postupu archeologů na nalezišti, kde byly objeveny lidské kosti. Ultraortodoxní toto chápali jako znesvěcení židovských ostatků. Fotografie je velice dynamická. Policista, jedoucí na koni, jako by z ní chtěl vyskočit přímo na nás. Jeden z mužů právě upadnul a jeho klobouk se kutálí po písčité cestě. Jiní křičí... Přesto, že Menahem Kahana rozhodně nefotografuje metodou „pokus omyl“, tato fotografie vznikla náhodou, ve zlomku vteřiny. Podařilo se mu tak pořídit výjimečně silný snímek, který vybral Helmut Newton jako nejlepší fotografii 20. století (více v kapitole 9). Ostatní Kahanovy fotografie v projektu jsou však důkladně promyšlené. Než začne fotografovat, vždy důkladně přemýšlí nad vhodným načasováním, dnem, osvětlením, zvolí si komunitu a místo, vytvoří svůj příběh.

⁹ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

S takovým přístupem vyfotografuje Menahem Kahana ročně jen asi 10 fotografií, se kterými je natolik spokojený, že by je mohl vystavit. Často se na jedno místo vrací i desetkrát, než pořídí fotografii podle svých představ. Pokud cítí, že nějaká ultraortodoxní akce je něčím výjimečná, navštívuje ji opakovaně, než dosáhne svého.

3.1.1 Židovské svátky, tradice, modlitby

Přesto, že Kahana nejraději fotografuje haredim při běžných aktivitách, události spojené s Bibli jsou neodmyslitelnou součástí jejich životů, a tak tvoří velkou část projektu. Svátky a oslavy však před ním již fotografovalo mnoho fotografů. Proto Kahana hledal nový úhel pohledu, a jak již bylo řečeno, často se na místa vracel, než pořídil snímek podle svých představ. Jedním z témat, které fotil nespočetněkrát, byl rituál „Vykoupení prvorozeného syna“. Dle staré židovské tradice by mělo být první narozené dítě, pokud je to chlapec, obětováno Bohu. Namísto toho dnes mají ultraortodoxní Židé měsíc po narození prvorozeného syna symbolickou ceremonii, na které musí zaplatit rabínovi a vykoupit tak dítě zpět. O těchto obřadech nikdo moc nevěděl. To Menahema motivovalo k tomu, aby odtud přinesl výjimečný snímek, i když není vůbec jednoduché takovouto ceremonii najít. Ne každá žena, které se narodí syn, tuto slavnost zorganizuje. Takže chodil po Mea Shearim, vyptával se a čas od času měl štěstí. Na obřadu se pojídá speciální chléb, což je velice fotogenické. Dále je nesmírně zajímavé, co rodina s dítětem během obřadu provádí, jak jej slavnostně vyzvedávají. Vlastně všechno na této akci je velmi zajímavé, ale Menahem měl od první chvíle v hlavě fotografii dítěte v ošatce, umístěné vedle posvátného chleba. Nevzdával se a asi po třech letech snažení, snad při patnácté návštěvě ceremonie tohoto druhu, se mu podařilo vyfotografovat přesně to, co chtěl.

Podobný rituál pořádají Židé, i když se narodí první osel (samec). Takové zvíře musí dle tradice být obětováno, respektive darováno rabínovi. „*Co by ale v dnešní době dělal rabín s oslem? Dříve na něm mohl aspoň jezdit, ale dnes už jezdí na oslech málo kdo. Nemůže ho ani sníst, protože to není košer.*“¹⁰ Majitel tedy osla vykoupí zpět tak, že jej knězi vymění za jehně. Když Menahem před lety tuto slavnost fotografoval,

¹⁰ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

někdo dal z legrace oslovi na hlavu klobouk, jako by byl také chasid. I když to byl jenom mžik, Kahana stihnul tuto situaci vyfotografovat. Fotografie byla publikována v ultraortodoxním tisku, mnoho Židů si ji zapamatovalo a myslí si, že je to nějaká tradice, která jim dříve nebyla známa. Od té doby pokaždé nasazují oslu klobouk na hlavu. Díky této fotografii se klobouk stal tradiční součástí ozdob, které má osel při ceremonii na sobě.

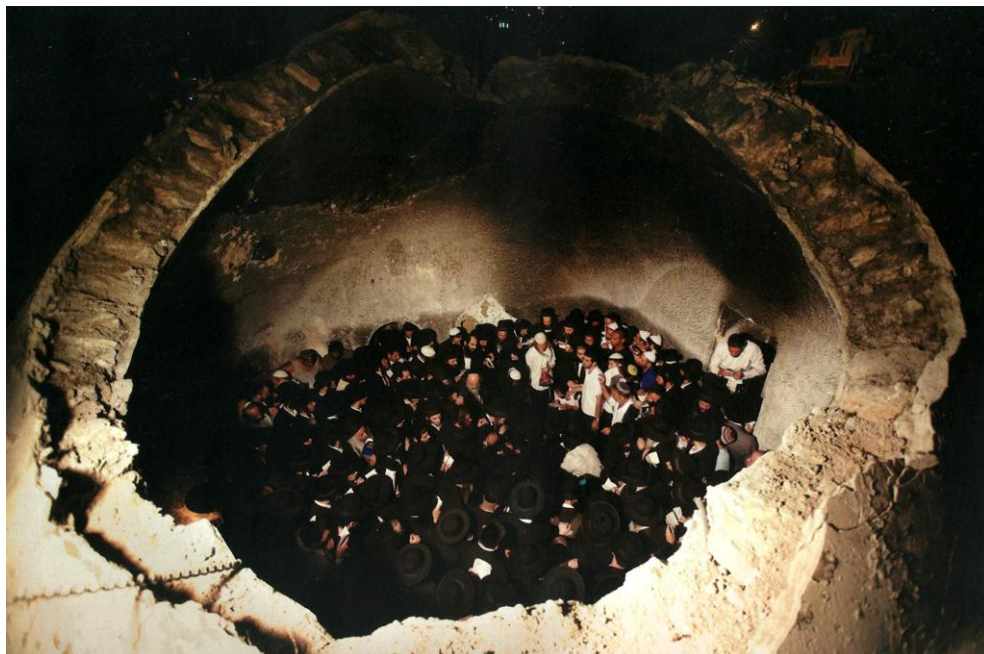

Obrázek 8: Kahana, M.: Vykoupení prvorozeného syna, Mea Shearim, Jeruzalém, 2004

Obrázek 9: Kahana, M.: Vykoupení prvorozeného osla, Toldot Aharon Hassidut, Jeruzalém, 1998

Další místo, kam se Menahem Kahana nespočetněkrát vrátil, byla hrobka u města Nabulus v Izraeli. Chtěl vyfotografovat modlitbu, která se v hrobce konala, otvorem ve střeše. Vojáci mu v tom však vždy zabránili se slovy, že je to nebezpečné. Kahana se ale nevzdával a jednoho dne mu bylo dovoleno fotografovat. Vznikla tak velice zajímavá fotografie, která působí, jako by se Židé modlili v nějaké keramické nádobě.

Obrázek 10: Kahana, M.: Pouť do Josefovy hrobky, Nabulus, 2008

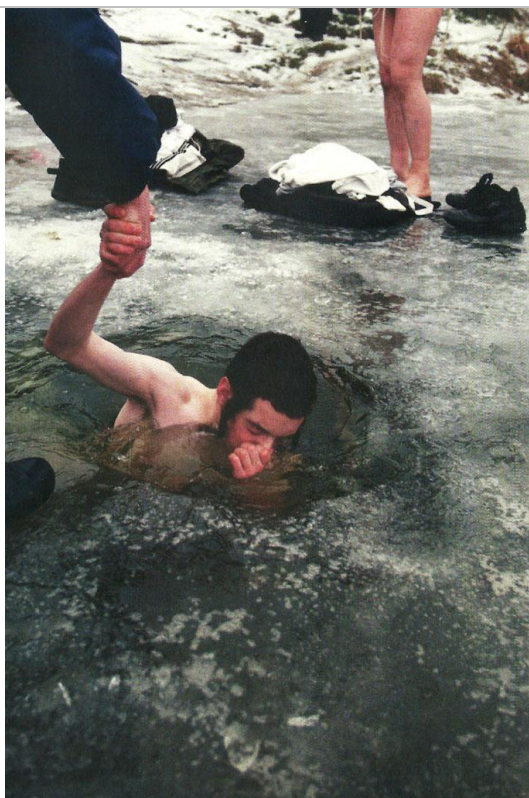
Obrázek 11: Kahana, M.: Slavnost Tóry, Strapkova synagoga, Mea Shearim, Jeruzalém, 2006

Jednou ročně se koná slavnost Tóry (Simchat Torah), která trvá asi tři hodiny. Starší muži drží Tóru a mladí před ní tančí sedm tanců, v nichž ten poslední je divoký a nejzajímavější (něco jako break dance). To však Kahana nevěděl. Když přišel poprvé, vůbec mu nedovolili fotografovat a vykázali jej ze synagogy. Další rok přišel znova a měl dovoleno fotografovat jen deset minut. Třetí rok ho již lidé z místní komunity znali, tak byli sdílnější. Až šestý rok, když již byli přátelé, mu dali úplnou svobodu a nechali jej fotografovat po celou dobu obřadu. Po šesti letech se mu tedy podařilo vyfotografovat onen vysněný poslední tanec.

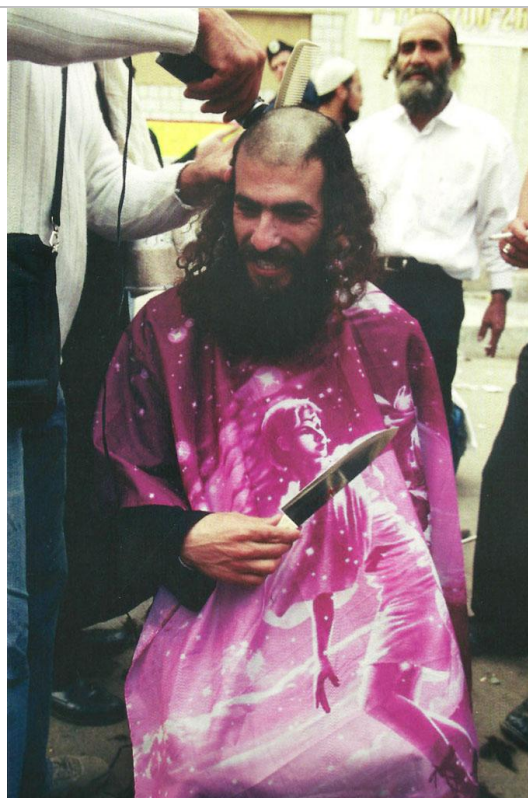

Obrázek 12: Kahana, M.: Slavnost Tóry - poslední tanec, Mishkenot HaRoim Hassidut, Jeruzalém, 2008

Roš ha-šana je židovský Nový rok. Dle gregoriánského kalendáře vychází vždy na září nebo říjen. V roce 2012 připadne na 18. září, kdy se bude v židovském kalendáři psát již rok 5773. Roš ha-šana se pojí s mnoha tradicemi, obřady a rituály. K nejznámějším patří troubení na beraní rok zvaný šofar, jehož zvuk má Židy probouzet z mravní malátnosti. Podle Talmudu jsou o Roš ha-šana otevřeny tři knihy a celý svět je souzen. Spravedliví jsou zapsáni do knihy života, nenapravitelní hříšníci do knihy smrti a ostatní lidé do knihy prostředních, díky které mají až do svátku Jom Kipur (během deseti dnů pokání) možnost napravit se a zvrátit tak svůj osud. Menahem Kahana pro svůj projekt vyhledává méně známé rituály. Nespokojí se s Židem, troubícím na šofar před Zdí nářků. Taková situace byla již ve fotografii zaznamenána mnohokrát. Raději cestuje s Chasidy až daleko na Ukrajinu, do Umaně, aby mohl fotografovat jejich rituální koupel v ledové vodě zamrzlého jezera v podvečer židovského nového roku.

Obrázek 13: Kahana, M.: Rituální ponoření,
Umaň, Ukrajina, 1997

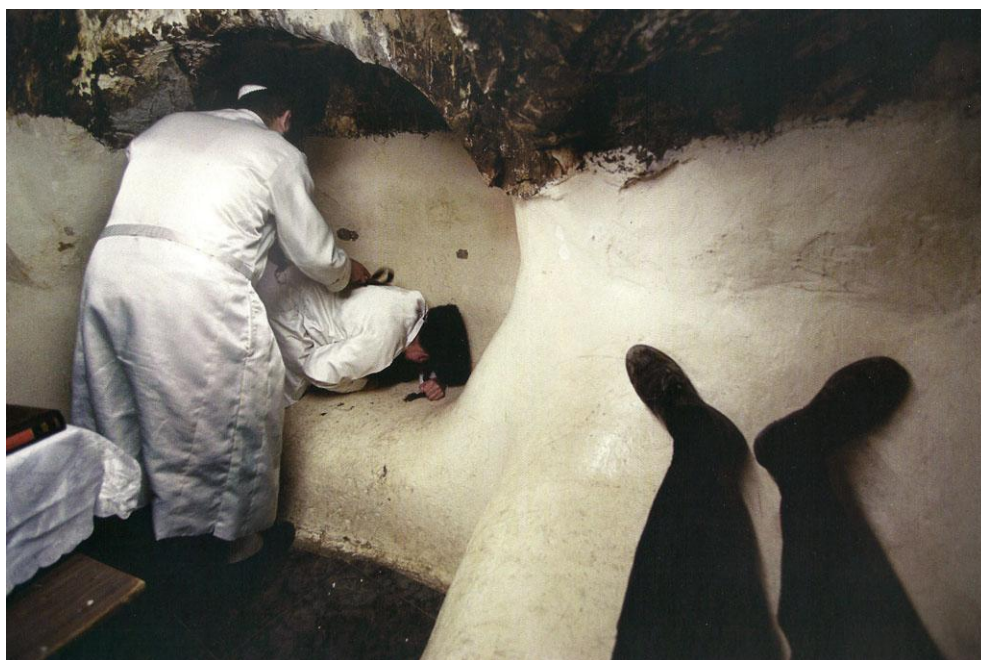

Obrázek 14: Kahana, M.: Roš ha-šana - stříhání vlasů,
Umaň, Ukrajina, 2006

V první den svátku Roš ha-šana se po odpolední modlitbě koná obřad Tašlich. Jde o modlitbu, během které Židé odhazují svoje hříchy do hlubin moře (symbolicky v podobě drobků chleba). Věří, že hříchy tak budou zapomenuty, i když je modlitba zcela neočistí, donutí je k pokání. Pokud není v blízkosti moře, mohou lidé hodit svoje hříchy do rybníka či řeky, podmínkou je, aby ve vodě byla alespoň jedna ryba. Její vždy otevřené oči mají nabádat Židy k tomu, aby je měli také vždy otevřené před tím, než spáchají nějaký hřích. Menahem Kahana se opět nespokojil se záběry chasidů, házejících hříchy do moře. Zjistil, že jedna z komunit nehodlá jet k moři. V okolí Jeruzaléma nejsou v podstatě ani žádné vhodné vodní toky. Rozhodli se tedy, že si přinesou bazének přímo do svojí ulice, do něj umístí ryby a přímo zde vykonají Tašlich. V bazénu bylo mnoho menších ryb, ale Kahana čekal, až bude v záběru jen jedna (ostatní jsou po stranách). Tímto chtěl navodit zvláštní pocit z toho, že jedna ryba musí pohltnout hříchy celé komunity.

Obrázek 15: Kahana, M.: Tašlich, Sadigura Hassidut, Bnei Brak, 2007

Obrázek 16: Kahana, M.: Malkot, hrobka Shimon HaTzadik, Jeruzalém, 2001

Mezi chasidskými komunitami existuje mnoho zvyků a tradic, o kterých běžný Žid nemá ani ponětí. Tyto události zajímají Kahanu více, než všeobecně známé „velké svátky“. Jednou z takových tradic, kterou nikdo před ním nefotografoval, je tzv. Malkot, kdy se chasidé nechávají bičovat před večerem Jom Kipur. Tento svátek je pro mnohé nejdůležitějším dnem v židovském kalendáři. Jedná se o tzv. Šabat Šabatů. V Izraeli je v tento den zakázána jízda automobilem, nevysílá televize ani rádio, všechny obchody jsou uzavřeny. Jom Kipur je také doprovázen modlitbami a celodenním

půstem, po dobu více než 24 hodin se nesmí nic jíst ani pít. V rámci zmíněného Malkotu se Žid nechává bičovat na svatém místě – zpravidla pracovníkem synagogy. Ten třikrát odříká text o třinácti slovech. Po každém slově následuje úder měkkým popruhem. Celkem tedy chasid dostane devětatřicet ran, což má navodit jeho pocit smíření.

Před začátkem Jom Kipur se koná tzv. kaparot, což doslova znamená „usmiřování“. Žid si koupí kohouta, Židovka slepici, přečtou modlitbu a během toho živým kuřetem třikrát zatočí nad hlavou. Následně jej nechají podříznout a tím vykonají jakýsi druh smírcí oběti. Obětovaná zvířata bývají následně potravinářsky zpracována a darována chudým lidem. Menahem Kahana nefotografuje kaparot moc rád. Je to až příliš fotogenické, což svádí k jakémusi klišé. Ačkoliv má nespočet fotografií Žida točící kohoutem nad hlavou, do svého projektu vybral zcela jiný snímek. Je na něm zachycen muž, kterému kuře uteklo a muž se jej snaží chytnout. Kahana pořídil velice vtipný snímek Žida, který svým postojem připomíná ono běžící kuře.

Obrázek 17: Kahana, M.: Kaparot, Jeruzalém, 2003

Jak již bylo řečeno výše, chasidé se řídí vším, co řekne jejich rabín. Někteří rabíni jsou přece jen myslí více otevřeni. Jedním z nich je Admor Shormei Emunim, který Kahanovi telefonuje vždy, když se v jeho komunitě chystá něco neobvyklého a zve ho, aby fotografoval. „*Rabín Emunim je vtipný a veselý muž. Jednou mi se smíchem řekl, že když rád fotografuji takové divné snímky, ať řeknu některému z chlapců, aby se postavil*

na hlavu. Potom za mnou všichni přiběhli a zvědavě se vyptávali, co mi říkal. Když jsem jim to prozradil, začali všichni dělat stojky a kotrmelce,¹¹ směje se Menahem Kahana. Na fotografii vidíme rabína Shormei Emunima na poli, kde mu lidé z jeho komunity před svátkem Pesach ukazují obilí. Jelikož je mu už přes devadesát let, musela mu být na pole přenesena jeho židle ze synagogy, aby se mohl posadit. Kahana má tuto svoji fotografii velice rád. Admor na ní vypadá jako král, sedící na trůnu uprostřed pole.

Obrázek 18: Kahana, M.: Admor Shomrei Emunim kontroluje obilí pro přípravu macy, Komemiyut, 2007

Obrázek 19: Kahana, M.: Sklizeň obilí na macu, Komeiyut, 2007

¹¹ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

Pesach je jeden z nejdůležitějších židovských svátků, protože připomíná Boží vysvobození židovského národa z egyptského otroctví. Židé o Pesachu pojdají nekvašený chléb Maca, který je spojován s těžkým životem izraelitů v Egyptě a s jejich spěšným odchodem. Podle Tóry Židé opustili Egypt tak rychle, že jim nestačilo vykvasit těsto, a tak upekli chléb jen z mouky a vody. Často bývá nazýván „chléb vysvobození“ nebo „chléb soužení“. Má čtvercový nebo kulatý tvar a připomíná spíše kreky. Jeho výroba z mouky a vody obnáší přísná pravidla. Mouka nesmí v žádném případě před výrobou Macy přijít do styku s vlhkostí. Doba mezi zaděláním těsta a pečením musí být kratší než čtvrt hodiny. I pečení je pak velice rychlé, aby se zabránilo nežádoucímu procesu kvašení. Někteří extrémně opatrní jedinci dohlížejí i na samotné obilí od doby ještě před sklizní, aby nepřišlo do styku vodou. Takové chleby se nazývají maca šmura – doslova „hlídaná maca“.

Ani použitá voda nemůže být jen tak ledajaká. Židé přinášejí z hor takzvanou „vodu, která odpočívala“. Povědomí o sběru vody v horách nebylo velmi rozšířené, lépe řečeno – kromě zainteresovaných o něm nikdo nevěděl. Kahana však jednou náhodou četl v ultraortodoxních novinách, že se na sběr vody v jeruzalémských kopcích připravují. Tak chodil po horách a hledal, až našel. Fotografoval tuto událost každý rok po dobu pěti let, jako jediný fotograf. Když po letech konečně pořídil fotografii podle svých představ, zveřejnil ji na internetu. Od té doby se zde schází 20 – 30 fotografů. *„Nevím, jestli jsem neudělal chybu. Ale na co by mi byla fotka doma v šuplíku. To je moje práce – fotografovat a ukazovat lidem. Každý rok mi teď volají fotografové z Reuters, AP, i kluci na volné noze a ptají se, kde že to místo je. Já už tam ani nechodím, už to pro mě nemá smysl.“* To ovšem nemění nic na tom, že Kahana s tímto tématem přišel exkluzivně jako první. Ostatní fotografové ho dnes jen jednoduše kopírují. To se dá říci o velkém množství jeho fotografií. Jeho kniha Haredim je vlastně takovým návodem pro dnešní fotografy, kteří pracují s ultraortodoxními Židy. V knize se jednoduše dozví, co, kdy a kde by mohli fotografovat. Kahanovi však tento projekt zabral dlouhé roky studia, pátrání, hledání, zkoušení, a to jde z každé fotografie cítit. Nikdo jiný nemá šanci být druhý Menahem Kahana.

Obrázek 20: Kahana, M.: Sběr vody na pečení macy, Jeruzalémské kopce, 2001

Obrázek 21: Kahana, M.: Příprava chleba maca na Pesach, Jeruzalém, 2005 (se svolením AFP)

Obrázek 22: Kahana, M.: Příprava chleba maca na Pesach, Jeruzalém, 2005 (se svolením AFP)

Dalším významným židovským svátkem je Purim, který připomíná vysvobození Židů v Persii z moci zlého místokrále Hamana, který je chtěl roku 3406 (dle našeho kalendáře 355 př. n. l.) vyhubit. Tyto události jsou popsány v biblické knize Ester. Žid Mordechaj a jeho krásná neteř Ester, přiměli perského krále zrušit edikt, který masakr Židů povoloval. Král si Ester oblíbil a ta se brzy stala královnou. Purimové oslavy jsou dnes bujaré, jedná se o nejveselejší židovský svátek. S Purimem jsou spojeny čtyři povinnosti: přečíst si dvakrát megilu – knihu Ester, uspořádat hostinu, při které nesmí chybět víno, poslat jednomu člověku aspoň dvě porce jídla a pití a dát dva dary alespoň dvěma chudým. Nepsaným pravidlem je i to, že by každý dospělý měl na Purim vypít vína více než obvykle. Nejznámějším purimovým zvykem je vždy dlouho očekávaný karneval. Oblíbenou tradicí je možnost nasadit si masku nebo kostým, a využít příležitosti pohybovat se mezi přáteli „inkognito“. Tento zvyk nevznikl náhodou. V celé megile není ani jednou zmíněno Boží jméno. I Bůh tedy halí v Purimovém příběhu svou přítomnost do hávu „kontroly přirozeného běhu událostí“. Menahem Kahana přes to, že nejraději fotografuje ultraortodoxní komunity v přirozených situacích, má Purimové oslavy velmi rád. V tuto dobu se totiž haredim, kteří často působí jako ponuré, tmavé, chladné bytosti, převlečou do kostýmů nebo alespoň světlých hábitů, opíjí se, veselí se a radují. V této atmosféře se Kahanovi nejlépe pracuje, o Purimu nikdo většinou nemá náladu na to, aby jej vyváděl ze synagogy a zakazoval mu fotografovat.

Obrázek 23: Kahana, M.: Čtení knihy Ester v synagoze, Viznitz Hassidut, Bnei Brak, 2002

Obrázek 24: Kahana, M.: Purim, Breslov Hassidut, Safed, 1998

Obrázek 25: Kahana, M.: Purim, Mea Shearim, Jeruzalém, 2004

Obrázek 26: Kahana, M.: Čtení knihy Ester – Purim, Bnei Brak, 2002

Obrázek 27: Kahana, M.: Admor hraje na housle, chanuka, Bnei Brak, 2004

Svátek Chanuka připomíná znovuvysvěcení druhého Chrámu poté, co byl znesvěcen vojsky Antiocha IV. Chanuka je svátek světel a připomíná zázrak oleje z 2. století př. n. l. Podle Talmudu našli Židé po příchodu do chrámu pouze jednu nádobu s čistým olivovým olejem, která stačila pro chrámovou menoru na jeden den. Zázrakem však olej hořel po osm dní, což stačilo, aby byl vylisován, připraven a posvěcen nový olej. Na paměť tohoto zázraku se zapalují svíce a jí se jídla připravená na oleji. Hlavní chanukovou tradicí je rozsvěcování světel na zvláštním osmiramenném svícnu nazývaném chanukija. Menahem Kahana však dokázal i snímky během Chanuky vyfotografovat zcela jinak, než kdy všichni fotografové před ním. Zaměřil se například na pálení zbytků svíček, které byly použity na chanukiji (svíčky jsou svaté, nemohou být vyhozeny, tak je haredim pálí v synagoze) nebo na rabína, hrajícího před svícem na housle.

„Tiš“ znamená v jazyku jidiš „stůl“, ale je to také název pro jakousi hostinu, která probíhá zpravidla v noci o Šabatech a některých svátcích v synagoze. Rabín ochutná jídlo a zbytek dojí ostatní muži z jeho komunity. Během hostiny je vystavena Tóra a zpívají se svaté písně. Lidé většinou tyto situace fotografují z druhé strany tak, aby na snímku byl vidět obličej rabína. Menahem Kahana však opět přichází s něčím novým. Fotografuje z takového úhlu, kde sice nevidíme rabínovi do obličeje, ale za to vidíme tváře všech jeho svěřenců. Všimneme si i dětí pod stolem, kteří rádi zaujmají místo přímo u rabína, kde se cítí bezpečně.

Obrázek 28: Kahana, M.: Tiš, Beiz Hassidut, Jeruzalém, 2002

Člověk se velmi často nechává ovlivňovat tím, co vidí. Chasidé mají proto zakázáno podívat se na ženu, protože by je mohla okouzlit svojí krásou a zavléct je do spárů hříchu. Pokud by muž podlehl touze, nemohl by se dostatečně soustředit na studium Tóry, ve které je doslova napsáno: „*Neposlouchej ani svoje srdce, ani svoje oči.*“ Maimonides^{xix} dokonce hlásal: „*Pokud se muž podívá na ženu a ona v něm vzbudí touhu, muž onemocní a může zemřít.*“ Na fotografii vidíme muže se zakrytými očima (Šmirat Einayim), může se tak plně věnovat modlitbě a Bohu.

Obrázek 29: Kahana, M.: Šmirat Einayim, Meron, 2006

Sukot je takzvaný „svátek stanů“ či „svátek sklizně“. Slaví se v období našeho října a trvá sedm dní. Nejtypičtějším znakem jsou suky, které si ortodoxní Židé staví u svých obydlí a jsou i na veřejných prostranstvích. Jde o malé příbytky, které připomínají vyvedení Židů z Egypta a jejich přebývání v poušti ve stanech. Suka musí mít alespoň tři stěny a skrz střechu musí být vidět hvězdy. Proto jsou zpravidla střechy vyráběny z palmových větví, listů, apod. Věřící Židé jsou povinni v suce přebývat po celou dobu svátku, musí zde jíst i spát. Suka bývá často vyzdobená sedmi druhy plodin, které jsou pro zemi izraelskou charakteristické.

Obrázek 30: Kahana, M.: Stavění suky, Batei Ungarin, Jeruzalém, 2004

Ultraortodoxní Židé slaví i menší lidový svátek Lag BaOmer, který nepravěně z Bible. Jelikož nejde o biblický svátek, neprobíhají žádné speciální modlitby, čtení z Tóry, neplatí zákaz práce, apod. S tímto svátkem jsou však spojeny různé tradice, které mají symbolický význam, jako například střílení z luku, zapalování velkých hranic nebo malých ohňů v přírodě. V tento den se také chlapcům poprvé stříhají vlasy a ponechávají se jim typické licousy, neboli pejzy, což jsou vlastně kotlety. A proč že je ortodoxní Židé nosí? Odpověď nalezneme v Bibli: „*Nebudete si přistřihovat na hlavě vlasy dokola, nezohavíš si okraj plnovousu*“ (vztahuje se to pouze na kněze, to je důvod, proč to někteří Židé nepraktikují a jiní ano). Plnovous je u haredim dá se říci povinný. Je tedy zakázáno zastřihávat kotlety. Dlouhé pejzy však rodiče nechávají chlapcům již od dětství.

Obrázek 31: : Kahana, M.: Lag BaOmer – střílení z luku, 2007

Obrázek 32: : Kahana, M.: Lag BaOmer – příprava vatry, Jeruzalém, 2008

Obrázek 33: Kahana, M.: První stříhání vlasů, Meron, 2006

Obrázek 34: Kahana, M.: Nevěsta, čekající na tanec micva, Jeruzalém, 2003

Obrázek 35: Kahana, M.: Svatba, Mea Shearim, 2003

Obrázek 36: Kahana, M.: Svatba, Dushinsky Hassidut, Jeruzalém, 2003

3.1.2 Ultraortodoxní svatby

Výše jsme se zmínili o tom, že v Izraeli v minulosti nebylo příliš mnoho fotografů. Odjakživa zde však existovali svatební ultraortodoxní fotografové. *„Židovské ortodoxní svatby jsou obrovské. Když chci fotografovat, prostě přijdu na místo, kde se veselka koná a jdu dovnitř. Nikdo se mě na nic neptá. Jejich svatby nejsou soukromou záležitostí v kruhu rodiny a přátel, dveře jsou zde otevřeny každému. Často se stává, že se na svatby chodí cizí chudí lidé najíst.“* Přesto, že haredim nevidí rádi, když někdo fotografuje jejich ženy, na svatbách jsou v tomto ohledu sdílnější. Fotograf může vyfotografovat nevěstu. Je však velmi omezen v tom ohledu, že jako muž nemůže na veselce vkročit do ženské části. I při takové příležitosti, jako je svatba, jsou ženy separované od mužů. Co se týče chasidů (nejkonzervativnější forma židovství), zde může nastat problém. Mají svého fotografa a jinému často fotografovat nedovolí. Tyto svatby však bývají tak veliké a mnohdy se konají například na ulici či náměstí, že se tu jeden fotograf navíc „ztratí“ a i zde je možné pořídit zajímavé snímky. Pokud se jedná o svatbu dcery či vnučky slavného rabína, každý z komunity se povinně musí veselky zúčastnit. Na konci takové svatby tančí rabín s nevěstou tanec zvaný „micva“, který se odehrává na vyvýšeném pódiu, aby jej každý mohl vidět. Rabín se nevěsty samozřejmě nesmí dotknout, proto tančí se speciálními pásy, které je spojují. Ultraortodoxní svatbu je tedy podle Menahema Kahany možné fotografovat bez předchozí domluvy a bez větších problémů. On sám na svatbách pořídil velké množství fotografií.

3.1.3 Uctívání památky mrtvých

Samozřejmostí věřících Židů jsou nejen modlitby nad hroby svých mrtvých, ale také u hrobů svatých. Hrobka rabína Ytzhaka Luria z 16. stol, který je považován za tzv. otce kabaly, je jedním z míst, na kterých se Židé modlí. Zde pořídil Menahem Kahana neobyčejný záběr. V popředí na levé straně snímku vidíme muže bez rukou, respektive s kovovými protézami. V pravé drží minci pro chudé a v levé modlitební knihu. Uprostřed mezi skupinou lidí sedí modlící se žena v prazvláštním pestrobarevném oděvu, která zde podle všech pravidel nemá co dělat, protože jak je známo, ženy

a muži by se měli modlit odděleně. Tento snímek vyfotografoval Kahana v roce 1997. Dnes toto místo vypadá úplně jinak. Rekonstrukcí ztratilo svoji atmosféru a pro Kahanovo fotografování již není tak zajímavé.

Kahana několikrát fotografoval ve městě Uman na Ukrajině, kde se každoročně schází asi deset tisíc ultraortodoxních Židů u hrobu slavného rabína Nachmana z 18. století, jehož dědečkem byl zakladatel chasidského hnutí Ba'al Šem Tov. Nachman vnesl do chasidismu rozměr, díky jeho učení se Židé dostávají blíže k Bohu a mohou s ním rozmlouvat v normální konverzaci jako s nejlepším přítelem. Během svého života byl velice uznávaným rabínem a mnoho Židů z celého světa jeho učení následuje do dnes. Proto jezdí pravidelně do Umaně uctít jeho památku. Místní Ukrajinci vždy na týden opustí svoje domovy a za velké peníze je pronajímají příjíždějícím Židům. Během tohoto týdne zde Kahana rád fotografuje.

Židovský pohřeb je rituál založený na náboženských předpisech a pravidlech. Podle těch nemá být člověk v nemoci a ve smrti sám. Při umírajícím tedy stojí pohřební bratrstvo chevra kadiša de-gomlej chasadim (Svaté bratrstvo těch, kteří konají skutky milosrdenství), které pomáhá člověku duchovně i prakticky a jeho úkolem je také vyslechnout hříchy umírajícího. Po smrti se v židovství pohřeb zbytečně neodkládá a člověk je často pohřben ještě týž den. Tělo je položeno na zem, přikryto plachtou a u hlavy je mu zapálena svíce. Pohřební bratrstvo vykope hrob a vyrobí rakev z nehoblovaných prken, aby nebylo na první pohled patrné, zda byl nebožtík bohatý nebo chudý, v tuto chvíli jsou si již všichni rovni. Ze stejného důvodu se také každé tělo po omytí (muže omývají muži, ženu ženy) obléká do stejného oblečení, tzv. tachrichinu, vyrobeného z bílého plátna (muži mají na sobě navíc talit) a k tělu se nesmí dávat žádné květiny ani šperky. Pohřeb se skládá z několika částí: smírčí modlitba, rabínova smuteční řeč, průvod (v některých chasidských komunitách jdou nejprve muži a až na konci ženy), po cestě k hrobu se odříkávají modlitby, následuje kladení těla do hrobu, načež každý z příbuzných nasype na tělo tři lopatky hlíny, samotný obřad pak probíhá v synagoze. V judaismu nepořádají hostinu pozůstalí, ale přátelé zemřelého pro pozůstalé, jako tzv. hostinu útěchy. Nejbližší příbuzní po smrti člověka nevychází po sedm dní z domu a jsou navštěvováni přáteli. Když zemře rabín, musí se každý z komunity povinně pohřbu účastnit.

Obrázek 37: Kahana, M.: Tělo rabína Moshe Y. Hager, Vizhnitz Hasidic, 2012

Obrázek 38: Kahana, M.: Pohřeb rabína Nathan Tzvi Frenkela – vůdce jedné z největších ješiv na světě, Jeruzalém, 2011

Obrázek 39: Hřbitov na Olivetské hoře, Jeruzalém, 2002

Obrázek 40: Kahana, M.: Pohřeb, Jeruzalém, 2001

3.1.4 Haredim v běžném životě

Kahana nefotografoval jen snímky s náboženskou tematikou. Následoval haredim všude, kde mohl a fotografoval je i při běžných situacích, při běžné zábavě. To dělá jeho projekt obzvláště zajímavým a neobyčejným.

V roce 2006 vyfotografoval Menahem Kahana ve čtvrti Mea Shearim psa, který přišel sám od sebe do jednoho z domů a usadil se tam. V této rodině předchozí noc někdo zemřel. Místní věřili, že v psovi je duše zemřelého, který se tak vrátil zpátky domů. *„Psa okamžitě obklopily stovky lidí. Všichni obyvatelé Mea Shearim ho museli vidět. Modlili se, vyprávěli si různé hrůzostrašné historky. To vyděšené zvíře nevědělo, co se děje. Nakonec ho ze čtvrti vyvedli.“*¹²

V každé ultraortodoxní komunitě jsou místa, kam lidé ukládají svaté knihy, které už nevyužijí. Tato místa jsou buď v synagoze, nebo na ulici v podobě velkých kontejnerů. Žádné knihy, ve kterých je napsáno jméno Boží, ani ty zničené či nepotřebné, ani listy papíru, na nichž jsou napsány myšlenky Tóry, se nesmí vyhodit. Tato fotografie navozuje dojem, že si děti hrají v kontejneru na odpadky. V reálu jde však o ono speciální úložiště na svaté knihy, které jsou jednou za čas pohřbeny na hřbitově.

¹² Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

Sami ultraortodoxní Židé, když viděli knihu, která byla vydána v projektu Haredim, reagovali různě. Nikdo z nich ji vyloženě nezavrhoval, ale nikdo si ji určitě neuloží do domácí knihovny. Ne vždycky totiž Kahana vyfotografoval haredim tak, aby to bylo podle jejich přesvědčení zcela správně. „Jeden můj chasidský kamarád, kterému jsem knihu daroval, mi řekl, že se v žádném případě nesmí dostat do rukou jeho dětí, protože na jedné fotografii jde dívka, sedící na velbloudovi, vidět kousek nezakrytého kolena“¹³.

Obrázek 41: Kahana, M.: Pes v Mea Shearim, Jeruzalém, 2006

Obrázek 42: Kahana, M.: Kontejner na svaté knihy, Jeruzalém, 2004

¹³ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

Obrázek 43: Dívka s odhaleným kolenem, Judská poušť, 2003

Obrázek 44: Na cestě do vězení (za "hrdiský čin" napadení policisty), Mea Shearim, Jeruzalém, 2004

Obrázek 45: Kahana, M.: Jeruzalémské kopce, 2003

Obrázek 46: Kahana, M.: Prázdniny, pláž Mrtvého moře, 1998

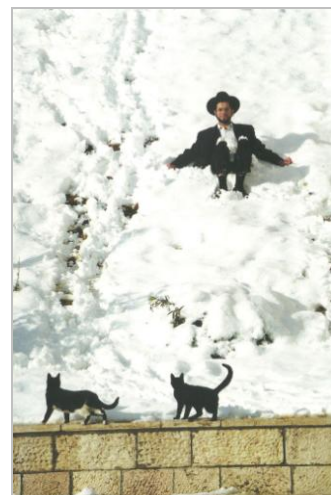
Obrázek 47: Kahana, M.: Prázdniny, pláž Ashdod, 2003

Obrázek 48: Kahana, M.: Prázdniny, Mrtvé moře, 1998

Obrázek 49: Kahana, M.: Sníh, Jeruzalém, 2003

Obrázek 50: Kahana, M.: Sníh, Jeruzalém, 1998

Obrázek 51: Kahana, M.: Natáčky, Jeruzalém, 2006

Obrázek 52: Kahana, M.: Letiště Ben Gurion, Tel Aviv, 2000

4 Spolupráce s Esaias Baitelem

Pokud by měl Menahem Kahana říct, kdo je pro něj silnou inspirací, byl by to zcela jistě fotograf Esaias Baitel. Narodil se v roce 1948 ve švédském Trelleborgu do polsko-litevské rodiny (jeho rodiče utekli do Švédska před nacismem). Po ukončení Univerzity v Uppsale se odstěhoval do Paříže (zde brzy publikoval v nejprestižnějších francouzských periodikách Paris Match, Time, Newsweek), později do New Yorku a následně do Jeruzaléma. Fotografuje, natáčí dokumentární filmy a je světově uznávaným umělcem. Vydal šest knih, z nichž asi nejzajímavější se jmenuje „The Zone“. Stejný název nese i krátký dokumentární film, který je z velké části tvořen fotografiemi, doprovázenými Baitelovým komentářem. The Zone (v českém překladu „Zóna“) je o antisemitismu, rokenrolu a hákových křížích v Paříži v 70. letech 20. století. Fotografie dokumentují kořeny neonacismu v Evropě. Další publikací i stejnojmenným dokumentem je „Kniha Ester“. Zde dokumentuje bujaré oslavy svátku Purim v ultraortodoxních komunitách. Na projektu pracoval patnáct let a často při tom myslel na dětství. Na otce, který mu legendu o královně Ester vyprávěl a na svou sestru, která měla stejné jméno jako královna, ale kterou nikdy nepoznal, protože se stala obětí holocaustu. Snímek připomíná pronásledování Židů dávno před nacistickým vyhlazováním. Královna Ester a svátek Purim symbolizují sílu a neznitelnost Židů, jejich radost ze života navzdory všem problémům. Jeho dokumentární filmy bodují na filmových festivalech po celém světě. Na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech vyhrály filmy Zóna a Kniha Ester v letech 2003 a 2004 cenu za nejlepší krátký dokumentární film. Za zmínku stojí také kniha „Jeruzalém“, která byla v roce 2001 vydána ve Francii. Až mysticky působící fotografie doplňuje Baitelův vlastní text.

Od poloviny 80. lety byl Esaias Baitel vedoucím oddělení fotografie v izraelském sídle agentury AFP. V Jeruzalémě se potkal s mladým Menahemem Kahanou, který tehdy pracoval pro místní tisk. Baitel brzy rozpoznal Kahanův talent a nabídl mu práci svého osobního asistenta a následně také práci fotografa v AFP. Esaias Baitel je asi jediným fotografem, který Kahanu silně ovlivnil. Jako jeho asistent se poprvé dostal do ultraortodoxních komunit. To ještě netušil, že v budoucnu bude Baitela v těchto šlépějích následovat.

5 Agence France Presse (AFP)

Snem mnoha fotografů a určitě všech fotožurnalistů je pracovat pro agenturu, jako je AFP nebo Reuters. Tyto agentury zastupuje fotografická elita. Aby se mezi ně fotograf dostal, nepotřebuje pouze talent, ale také velké štěstí – být v pravý čas na pravém místě. *„Já jsem měl to štěstí, že jsem se seznámil s Baitelem, který mě do AFP před pětadvaceti lety přivedl. V té době však v Izraeli nebylo mnoho fotografů, takže to bylo jednodušší. Dnes, když jdu fotografovat nějakou událost, vidím tam 20 – 30 fotografů. V osmdesátých letech byli v Jeruzalémě možná dva fotožurnalisté. V roce 1987 vypukla v Izraeli První intifáda^{xx} a po celém Izraeli probíhalo velké množství nepokojů, demonstrací a teroristickým útoků. Často se stávalo, že fotografové odjeli mimo Jeruzalém, který zůstal bez fotografů, a když se zde něco stalo, neměl kdo fotografovat.“¹⁴*

Menahem Kahana začal pracovat v AFP v roce 1987 nejprve jako tiskař v laboratoři, brzy se ale vypracoval na post uznávaného fotografa. Práce fotožurnalisty byla v minulosti mnohem obtížnější, nebyly k dispozici takové technické možnosti, jako dnes. V mezinárodní mediální agentuře bylo navíc třeba zasílat fotografie na centrálu (v případě AFP do Francie) ještě v týž den, kdy byly pořízeny, aby byly co nejaktuálnější. To byl zdlouhavý proces. Kahanův den tehdy vypadal tak, že vstal brzy ráno, přes den fotografoval v Jeruzalémě nebo mimo něj, večer vyvolával negativy (v často dost jedovatých chemikáliích), poté zvětšoval nebo tisknul fotografie. Následně bylo nutné transferovat snímky speciálním přístrojem, který za pomoci světla okopíroval fotografii a odeslal ji do Paříže. Přenos jedné barevné fotografie trval pětadvacet minut, černobílá fotografie patnáct minut. Po každém dnu bylo třeba poslat minimálně pět fotografií. *„Často se stávalo i to, že když jsem ve tři hodiny ráno zavolał do Paříže, abych se ujistil, že fotografie došly v pořádku, tak mi řekli, že ta magenta není dobrá a já jsem to musel nahrávat znovu“¹⁵*. Ráno, po několika málo hodinách spánku nebo i beze spánku, začal Kahanovi nový pracovní den. Při malém počtu fotografů a velkém množství nepokojů koncem 90. let měl o práci denně postaráno. Dnes mnoho fotografů touží pracovat v AFP, v dobách minulých však práce fotožurnalisty

¹⁴ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 5. 2. 2012

¹⁵ Ibid

neobnášela jen samotné fotografování, ale také všechny ty zdouhavé procesy kolem, které byl jen málokdo ochotný dělat. Přesto, že byl Menahem Kahana vždycky šťastný, že jeho záliba se stala i jeho prací, několikrát ve svých začátcích přemýšlel o tom, že s prací v AFP skončí. Toto zaměstnání bylo opravdu tak časově náročné, že mu nezbyval téměř žádný volný čas na sebe sama, na rodinu a přátele, o psychické náročnosti nemluvě. Dnes je ale rád, že vytrval. Za jeho píli a nasazení se mu dnes dostává celosvětového uznání.

V devadesátých letech se s rozvojem digitálních technologií a internetu začala stávat práce fotožurnalistů jednodušší a rychlejší. Fenomén digitální fotografie má své klady i zápory. Čím více jsou dnes zrcadlovky cenově dostupné, tím více lidí je vlastní a považuje se za profesionální fotografy. To přivádí do redakcí médií obrovské množství zájemců o práci fotoreportéra, i když kvality mnohých z nich často nejsou dostatečné. Menahem Kahana začal v roce 1997 v agentuře AFP používat digitální techniku. Pro svoji další tvorbu však ještě dalších deset let fotografoval na film z toho důvodu, že digitální fotografie nebyla dostatečně kvalitní. Až v roce 2008 si zakoupil první vlastní digitální fotoaparát Canon 5D, který již nabízel uspokojivé výsledky. Od té doby fotografuje i veškerou vlastní tvorbu digitálně. Přesto, že v dnešní době je digitální fotografie na dokonalé úrovni, z full-frame aparátů získáváme vynikající snímky, přemýšlí Menahem o tom, že by se opět, alespoň částečně, k filmu vrátil. Dnes už ne kvůli tomu, že by analogová fotografie byla kvalitnější, ale kvůli určitému kouzlu a atmosféře, kterou dnes již „příliš dokonalá“ digitální fotografie postrádá.

V současnosti je Menahem Kahana jediným izraelským fotografem, který má kontrakt s AFP, smlouvu má také jeho kolega kameraman. V Izraeli je velmi rozšířená tzv. fotožurnalistika na volné noze. Fotografové zasílají svoje snímky do jedné nebo více agentur a dostávají honorář za použité fotografie. Několik takových fotografů také spolupracuje s AFP.

5.1 Teror, války a nepokoje

Jako reportér v Izraeli nefotografuje Menahem Kahana jen příjemná a magická témata, která Izrael přináší. V této militární zemi je často vystaven nebezpečí a velmi smutným situacím. V posledních letech se v Izraeli několikrát opakovalo období, kdy umíralo mnoho lidí – teroristické útoky, války, bombardování, zabíjení. Kahana musel být přítomen jako fotograf v centru dění těchto tragédií. Jak sám přiznává, určitě to člověka značnou měrou ovlivní. *„Všechny nás to nějakým způsobem ovlivnilo, nejen fotografie, ale všechny Izraelce. Snad každý z nás osobně znal někoho, kdo se stal obětí těchto nepokojů. To vás zasáhne. Není příjemné vidět mrtvá těla a krev. V noci špatně spíte, máte noční můry. Bojíte se posílat děti do školy autobusem, protože v autobusech explodují bomby, jdete po ulici a nevíte, který z odpadkových košů vybuchne.“*¹⁶ O tom, že Menahem Kahana ani v nejmenším nepřehání, svědčí počet obětí válek a teroristických útoků. Za tak krátkou historii, jako má stát Izrael, jsme si v letošním roce v den Jom Hazikaron^{xxi} připomněli památku 22 993 mrtvých. To je na malou zemi obrovské číslo!

Menahem Kahana již viděl hodně krve. Jako mladý prošel armádou Israel Defense Forces. Povinná vojenská služba se v Izraeli od většiny ostatních armád liší v mnoha věcech. Naše vojna byla proti té izraelské „slabá káva“. V Izraeli například musí jít na vojnu i dívky. Každý voják je v případě potřeby připraven použít zbraň (samopal nosí vždy při sobě) a i po ukončení povinné vojenské služby je vyškolený Izraelec v případě války odhodlaný bojovat za svoji vlast. Menahem Kahana byl však jako fotograf i v několika opravdových válkách (obě války v Libanonu, Gaza, Bejrút, aj.). Přiznává, že se na to nedá zvyknout, ale každý má jiný práh citlivosti a každý reaguje jinak. Někteří z jeho kolegů nedokázali fotografovat válku, někteří kvůli tomu skončili s prací fotožurnalisty. Kahana to zvládá přes to, že rozhodně nepůsobí jako drsný muž, ale naopak jako citlivý, skromný chlapík s velkým srdcem. Možná právě proto dokáže i situace během války zaznamenat neuvěřitelně lidským způsobem a opět jinak, než ostatní fotografové (voják se svým dítětem, modlíci se vojáci, ultraortodoxní Židé, tančící s vojáky). Být válečným fotografem přináší samozřejmě i velké nebezpečí. *„Ve válce jsem vždycky měl štěstí v neštěstí. Mnoho fotografů bylo často na místě*

¹⁶ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

*bombardování, já jsem byl vždy v ten nejvíc nebezpečný okamžik někde na druhé straně. Sice jsem nepořídil ty nejsilnější záběry ihned po útoku, ale zase jsem nebyl v přímém ohrožení života*¹⁷. Kahana si asi nikdy úplně neuvědomil, jak blízko je smrti. Více o tom možná přemýšleli jeho kolegové, kteří byli v době výbuchu přímo na místě. V tom okamžiku se snad každý, kdo má srdce zamyslí nad tím, že práce není na prvním místě, že mnohem důležitější je zůstat živý a zdravý pro ty, kteří ho milují. Co se týče teroristických útoků v Jeruzalémě, zde byl naopak Kahana na místě po výbuchu často jako první. Sídlo AFP se totiž nachází mezi tržištěm Ben Yehuda a hlavním autobusovým nádražím. Tato dvě místa a jejich okolí bývala v minulých letech častým terčem teroristů. Pokud byl Kahana zrovna v kanceláři, do dvou minut po útoku byl se svým fotoaparátem na místě dění. Poslední následek terorismu, který Kahana fotografoval, byl jen před několika týdny pohřeb obětí vražedného útoku v Toulouse. Před židovskou školou v Toulouse na jihozápadě Francie útočil 19. března 2012 muslimský terorista Mohamed Meraha. Jeho oběťmi se stali třicetiletý rabín Jonathan Sandler, jeho dva synové a sedmiletá dcera ředitele školy. Pohřeb zavražděných Židů se konal na největším jeruzalémském hřbitově Har Hamenuhot o dva dny později. Na fotografii vidíme zdrcené pozůstalé mrtvých dětí. I při fotografování takto tragické chvíle dokáže Kahana pracovat s poetikou. Tato fotografie působí jako výřez z renesančního či barokního obrazu, žena vepředu pak připomíná Vermerrovu „Dívku s perlou“.

Obrázek 53: Kahana, M.: Pohřeb obětí teroristického útoku v Toulouse, Jeruzalém, 2012

¹⁷ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

Na otázku, co nejsmutnějšího v životě při své profesi viděl, nedokázal přesně odpovědět. „*Když jste v terénu, tak to tak nevnímáte, nepláčete. Všude jsou mrtví po bombardování, ale vy děláte svoji práci, všechno vidíte přes čočku objektivu, jste absolutně soustředěni. Je to fyzicky obtížné, adrenalin je velmi vysoko, nad nějakými emocemi ani nepřemýšlíte. Ale když pak jdete na pohřeb jednoho z těch padlých, vidíte zdrcené pozůstalé, slyšíte jeho přátele mluvit o tom konkrétním člověku, už ho nevnímáte jen jako jedno z desítek mrtvých těl, ale jako kluka, který měl jméno. Uvědomíte si, že to mohl být Váš syn. Tyto situace jsou velmi emocionální a zde ukápně slza i netvrďšímu fotoreportérovi.*“¹⁸ Na jeden velmi silný moment si však Kahana vzpomíná. Psal se rok 2005, kdy bylo velké množství židovských rodin vyhnáno ze svých domovů v osadě Kfar Darom v pásmu Gazy. Do osady tehdy přišlo obrovské množství vojáků, kteří v očích Kahany působili jako římská armáda, vyváděli rodiny z domů a před jejich očima je bourali. Šokované děti nechápaly, co se děje, všude byla cítit bezmoc a slyšet pláč. Mladí lidé z jiných osad se zabarikádovali na půdě synagogy. Demonstrativně tak dokazovali podporu osadě Kfar Darom a doufali, že to něčemu pomůže. Kahana se tehdy rozhodoval, zda vyšplhá na střechu synagogy a bude fotografovat tam, nebo zda zůstane na zemi. Většina fotografů, kteří fotografovali na střeše, dostala za tyto fotografie světová ocenění. Kahanovi ale nejde o ceny, nic pro něj neznamení. Podle něho bylo z emocionálního hlediska mnohem silnější to, co se dělo v ulicích. Tam bylo to opravdové drama, tam byli ti lidé, kterých se to týkalo. Lidé, kterým vojáci jejich státu bourali obydlí jako domečky z karet často i se vším, co bylo uvnitř. „*V porovnání s tím, co jsem viděl ve válkách nebo při teroristických útocích, se tam vlastně nic nestalo. Vojáci pouze vyhnali několik rodin z jejich domu. Nikdo nebyl zabit ani zraněn. Přesto to byl pro mě asi nejsilnější okamžik z celé méj fotografické kariéry. Přiznávám se, že jsem musel zadržovat slzy.*“¹⁹

Ve válkách Kahana nevyhledával bezpodmínečně krev, i v takovýchto situacích využívá svého lidského přístupu a kultivovaného vidění. Fotografie z války v Libanonu zobrazuje mladého tatínka se svým malým dítětem a ženou u tanku. Kontrast rodičovské lásky a dětské nevinosti se strojem na zabíjení působí velmi emocionálně. Silné jsou i fotografie ortodoxních vojáků, modlících se uprostřed války.

¹⁸ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

¹⁹ Ibid

Obrázek 54: Kahana, M.: Demolice domů v osadě Kfar Darom, 2005

Obrázek 55: Kahana, M.: Kfar Darom, 2005

Obrázek 56: Haredim tancují s vojáky na hranicích Gazy, 2009

Obrázek 57: Kahana, M.: Vojáci, Tzeelim, 2009

Obrázek 58: Kahana, M.: Válka v Libanonu, 2006

Obrázek 59: Kahana, M.: Válka v Gaze, 2009

Obrázek 60: Kahana, M.: Válka v Gaze, 2009

Obrázek 61: Kahana, M.: Válka v Libanonu, 2006

Obrázek 62: Kahana, M.: Válka v Gaze, 2010

Obrázek 63: : Kahana, M.: Válka v Libanonu, 2006

5.2 Hebron, můj domov

Ve spolupráci s AFP vytvořil Menahem Kahana v letech 2002 – 2004 velice zajímavý projekt v Hebronu. Toto město je, co se týče palestinsko-izraelského konfliktu, značně problematické. Je považováno za hlavní sídlo fundamentalistického islámského hnutí Hamás, žije zde však i jedna z nejkontroverznějších židovských ultraortodoxních komunit, i když ve značné menšině. V roce 1929 se zde udál tzv. Hebronský masakr, kdy v rámci arabských nepokojů v Palestině muslimové zavraždili sedmašedesát Židů a šedesát jich zranili. Ostatní Židé poté město opustili, aby předešli dalším konfliktům. Pravděpodobnou odplatou byl teror v roce 1994, kdy původem americký rabín Baruch Goldstein spáchal masakr v místní mešitě. Oblečený v uniformě z dob své vojenské služby v Izraeli vstoupil do svatostánku, kde postřílel devětadvacet muslimů a sto padesát jich zranil. Následně byl zabit přeživšími araby. Tento čin v zemi rozpoutal nepokoje, při kterých zemřelo dalších dvacet pět Palestinců a pět Izraelců. Přesto, že tehdejší izraelský ministr s lítostí telefonoval palestinskému vůdci Jásiru Arafatovi a k útoku se vyjádřil jako k odpornému zločinu vraždy, většina ultraortodoxních Židů uznává Goldsteina jako hrdinu, který zemřel ve jménu Božím. V Hebronu dnes žije 120.000 muslimů, hrstka křesťanů a asi 500 židovských osadníků. Osmdesát procent města je pod palestinskou správou, dvacet procent pod izraelskou. Po Jeruzalémě je pro Židy Hebron, konkrétně Mauzoleum patriarchů, druhým nejsvatějším místem na zemi. Velký význam má však i pro muslimy a v neposlední řadě pro křesťany. Jde o jedno z nejstarších měst na Blízkém východě. Přesto, že jsou dnes případy násilí v Hebronu vzácné, židovsko-muslimské napětí je zde stále velmi patrné. Projekt "Hebron, můj domov" proto představuje unikátní spojení obou stran konfliktu.

Na týmovém projektu, který vznikl za podpory AFP, pracoval Izraelec Menahem Kahana a palestinský fotograf Hazem Bader. Ti si vybrali skupinku čtrnácti spolu sousedících dětí ve věku šest až osmnáct let, rozdali jim digitální fotoaparáty a poprosili je, aby zachytili obrazem jejich každodenní život. Tyto děti neměly žádné předchozí zkušenosti s fotografováním, a přesto se z nich stali opravdoví fotografičtí hrdinové. Projekt je unikátní hlavně tím, že polovina dětí jsou Židé, žijící v malých ortodoxních enklávách ve městě, zatímco druhá polovina jsou palestínští muslimové. Všichni však bydlí společně na jedné ulici. Výsledný soubor fotografií odhalil zjevné

paralely mezi protikladnými životy dvou populací v Hebronu. Snímky zahrnují všechny oblasti dětského světa, domácí život, náboženské rituály. Svěží fotografie, které byly pořízeny dětmi, jsou plné lidskosti a upřímnosti. Líčí nejen jejich vlastní zkušenosti, ale také každodenní život lidí kolem nich.

Obrázek 64: Kahana, M.: Židovská skupina - Benyizhakova rodina, Hebron 28. 11. 2003

Obrázek 65: Kahana, M.: Muslimská skupina, rodiny Abu Eishah a Zahdeh, Hebron 20. 1. 2004

Obrázek 66: Kahana, M.: Rajaa 14 let (muslim) se svojí fotografií, Hebron, 2004

Obrázek 67: Kahana, M.: Tuvia, 12 let (Žid), se svojí fotografií, Hebron, 2004

Obrázek 68: Abramovich, E.: Menahem Kahana s dětmi, Hebron, 2003

Obrázek 69: Kahana, M.: Konzultace s muslimskou skupinou, Hebron, 2004

Přesto, že na první pohled vidíme dva naprosto odlišné světy, si po chvíli uvědomíme, že jejich životy jsou vlastně velice podobné, jen se každá strana modlí k jinému bohu. Na jedné fotografii se například židovská matka modlí nad jídlem, které pro svoji rodinu připravuje, na další fotografii palestinská matka dělá to samé. Dvojice snímků židovské nevěsty, chystající se na svatbu a muslimské nevěsty před obřadem mluví stejným jazykem. Z obou snímků jde cítit nervozita a rozechvění, štěstí, ale zároveň obavy z toho, co jim role manželky přinese. Fotografie židovské skupiny chlapců, hrající kulečnick na improvizovaném stole, v kombinaci se snímkem muslimských chlapců na tréninku juda, vypovídá jediné – nezáleží na tom z jakého „světa“ ty děti pochází. V obou případech jde jasně číst dětská radost ze hry v jejich očích, jsou plni mladistvé energie. Tak proč si tito chlapci z jedné ulice nemohou společně hrát na jednom hřišti? Na další dvojici vidíme v prvním případě židovského otce, omotaného v kožené modlitební soupravě zvané tafelín, jak učí svého malého syna číst Bibli. V případě druhém je zachycen muslimský otec, klečící bosý na okraji malého modlitebního koberce. Učí svého syna, který je tak malý, že skoro ještě neumí sám stát, jak se modlit a klanět směrem k Mecce. Asi nejvýstižnější je však dvojice fotografií, kde se židovské dítě z jedné strany ulice navzájem z okna fotografuje s druhým dítětem z muslimské strany ulice. Jsou rozděleni těžkým plotem s ostnatým drátem. Tyto dvě fotografie nejlépe představují význam celého projektu a snad i otevírají oči dospělým.

Obrázek 70: Benyitzhak, Benaia: Židé, ležící na zemi ve tvaru Davidovy hvězdy, 2003

Obrázek 71: Benyitzhak, Tuvia: Mladý Žid v synagoze, Hebron, 2003

Obrázek 72: Abu Eisheh, Sharif: Otec a bratři v mešitě, Hebron, 2003

Obrázek 73: Benyitzhak, Benaia: Návštěva rabína z Tel Avivu, Hebron, 2004

Obrázek 74: Abu Eisheh, Rajaa: Muslimka s dcerou při modlitbě, Hebron, 2003

Obrázek 75: Benyitzhak, Tuvia: Rabín učí svého syna číst Tóru, Galileje, 2003

Obrázek 76: Zahdeh, Firas: Otec muslim učí syna se modlit, Hebron, 2003

Obrázek 77: Benyitzhak, Tuvia: Tank v židovské čtvrti, Hebron, 2003

Obrázek 78: Abu Eisheh, Ashraf: Muslimští chlapci na hodině juda, Hebron, 2003

Obrázek 79: Horowitz, Ariel: Mladí Židé hrají kulečnick, Hebron, 2003

Po roce a půl vybral Menahem Kahana z cca pěti tisíc fotografií, které děti pořídily, šedesát nejlepších, které byly 31. prosince 2004 vystaveny v galerii fotografické školy v Tel Avivu. Byl tmavý, chladný, zimní večer. V tuto dobu již většinou bývá škola zavřená. Dnes zde však byl neobvyklý cvrkot. Kdo stál v den vernisáže venku na ulici, jistě pochopil, že se zde chystá něco neobvyklého. Nebyla to však svatba, ani oslava narozenin. Nebyla to dokonce ani obyčejná vernisáž, taková, na kterou by přišla typická tel-avivská sofistikovaná společnost. Do galerie se hrnuly židovské a muslimské děti, smály se, tlačily se jeden přes druhého. V závěsu šli jejich rodiče. Tyto děti byly skutečné hvězdy nově otevřené fotografické výstavy "Hebron, můj domov". Uvnitř si ultraortodoxní muž, oblečený v typickém černém oděvu, se zaujetím prohlížel první vystavenou fotografii, zobrazující třídu plnou palestinských dětí ve škole uprostřed hodiny. O kousek dále diskutovaly dvě šátkem zahalené palestinské ženy nad fotografií židovských dětí, dovádějících šťastně u jakéhosi napajedla. V koutě postával také Noam Fereman, kontroverzní mluvčí malé židovské komunity, sídlící v Hebronu. Mnohé návštěvníky překvapilo, že se i přes svoje osobní peripetie vernisáže účastní. V roce 2002 byl totiž obviněn z poskytnutí výbušniny, která měla být použita při pokusu odpálení dívčí arabské školy ve východním Jeruzalémě. Déle než půl roku byl neoprávněně vězněn, za což žaloval stát Izrael a soud vyhrál. Poté mu byl uprostřed noci stržen jeho dům v Hebronu proto, že byl nelegálně postaven bez stavebního povolení. Fereman se tedy vedle vystavených děl stal předmětem diskuzí návštěvníků vernisáže, mnohým z nich se jeho účast zdála nevhodná. V dalším koutě došlo k hlasité výměně názorů mezi dvěma muslimskými muži středního věku a anglicky mluvícím mladíkem, který měl na hlavě jarmulku. Přes tyto malé rozpory se však vernisáž a celá výstava nesla v duchu míru, tolerance a naděje. Nezbyvalo, než doufat, že se dospělí budou chovat stejně i za jiných situací – nejen v galerii v Tel Avivu, kde se sklenkou dobrého pití v ruce obdivovali díla svých dětí.

Obrázek 80: Abu Eisheh, Shaheer: Portréty členů rodiny, kteří patří do hnutí Hamás, Hebron, 2003

Obrázek 81: Abu Eisheh, Tayseer: Místo, kde se chovají holubi, Hebron, 2003

Obrázek 82: Benyitzhak, Shilo: V židovské škole, Hebron, 2003

Obrázek 83: Benyitzhak, Shilo: Kaparot - Židé obětují kuřata, Hebron, 2003

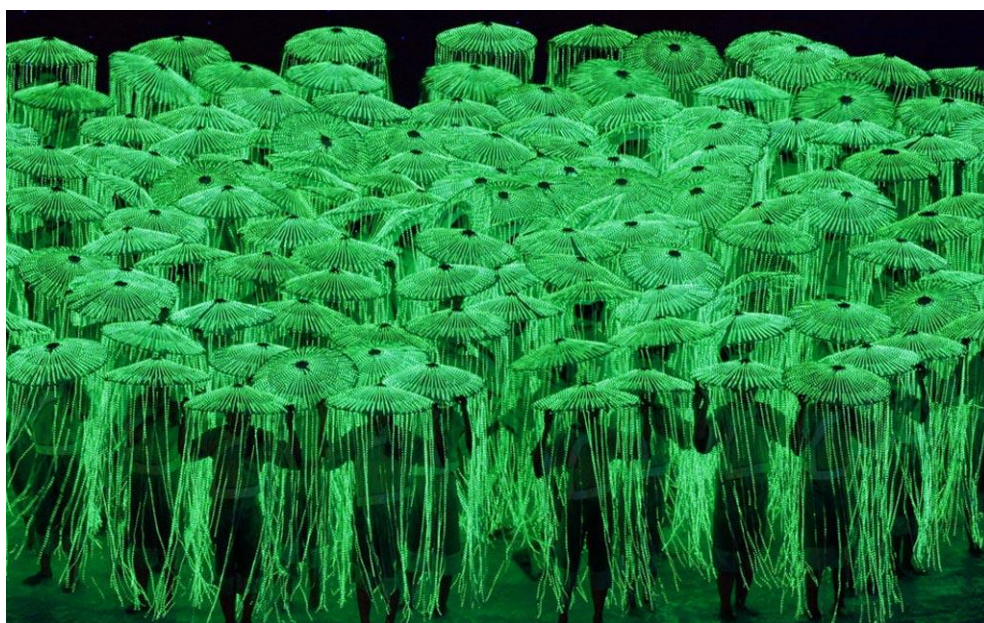
Obrázek 84: Abu Eishen, Mohammed: Muslimové obětují ovce, Hebron, 2004

Obrázek 85: Lhmoulevitch, Simlha: Obřizka v židovské rodině, Hebron, 2003

5.3 Práce mimo Izrael

Menahem Kahana má svoji základnu v Izraeli. Agentura AFP má sídla po celém světě, takže není třeba, aby posílali fotografie často do zahraničí. Párkrát se však pracovně do zahraničí dostal, a to hlavně fotografovat zmíněné válečné konflikty, ale například i významné sportovní události, kde byl zastoupen Izrael, např. Olympijské hry v Americe a v Číně. V minulých letech bylo pro izraelské fotografy snazší pracovat v některých arabských státech. Kahana tedy často jezdil do sousedních zemí Jordánska a Egypta. Často fotografoval bývalého egyptského prezidenta Muhammada Husní Mubaraka. Nejdelší služební cesta, na kterou ho AFP poslala, byla v roce 2005, kdy měsíc fotografoval v New Orleans následky hurikánu Katrina. AFP ho však potřebuje hlavně v Izraeli, kde má zcela jistě vždy o práci postaráno. Řekněme, že je Kahana vyslán fotografovat do zahraničí maximálně jednou ročně. Důvodem je také to, že fotograf s izraelským pasem má do mnoha zemí dveře uzavřeny. Marco, vedoucí oddělení fotografie v izraelské AFP, je italské národnosti a s cestováním například do arabských zemí nemá žádné problémy. Proto je tedy pracovně mimo Izrael mnohem častěji. Kahana však rád cestuje sám. Chodí po horách a jen tak pro radost fotografuje přírodu, nebo pro svůj projekt Haredim cestuje za ultraortodoxními Židy po světě. Jak již bylo zmíněno výše, třikrát fotografoval v Umani na Ukrajině, z toho dvakrát sám pro sebe a jednou pro AFP.

Obrázek 86: Kahana, M.: Zahájení olympijských her, Čína, 2008

6 Vztah ultraortodoxních Židů a běžných Izraelců k fotografům

Říká se, že ultraortodoxní Židé nemají rádi fotografy, ale Kahana s nimi již léta spolupracuje a má skvělé výsledky. Jak to dělá? „*Je to mýtus, lidé mají zkreslené představy. Dnes jsem například četl v novinách, že americká ambasáda varuje, aby lidé vůbec nechodili do Mea Shearim, neboť je to velmi nebezpečné. Varuje před tím, že chasidé mohou americké turisty zajmout a ublížit jim. Takové tvrzení je nesmyslné a šílené.*“²⁰ Menahem Kahana raději fotografuje Haredim než běžné Izraelce. Jak sám říká, když fotografuje na ulici v Tel Avivu, lidé jsou rozhořčeni a mnohem více agresivní, než obyvatelé Mea Shearim. Lidé v Izraeli jsou velmi paranoidní. Když vidí muže s fotoaparátem, tak si myslí, že je od policie, že je pronásleduje, nebo něco podobného. Když vidí ženu fotografku, je to jiné. Běžní Izraelci se rádi nechávají fotografovat od ženy. Když půjde žena fotografovat například na diskotéku, každý pro ni bude pózovat. Když před lety fotografoval na diskotéce Menahem Kahana, vykázali ho. Žena má však mnohem větší problém s fotografováním ultraortodoxních Židů. Mnoho dveří pro ni zůstane uzavřeno, do mužských částí se nemá šanci dostat a v ženských částech jí většinou není dovoleno fotografovat. Fotografie ultraortodoxních žen například nejsou publikovány ani v jejich vlastním tisku.

Dále také bývá problém fotografovat v izraelských osadách. Jde totiž o místa, která se nacházejí na palestinských územích, na nichž se usadili Židé. Obyvatelé osad mohou být velmi agresivní, když vidí novináře, protože nevědí, jakým způsobem je bude v tisku prezentovat. Osady totiž nepatří formálně pod území Izraele a pobyt Izraelců je zde tedy poněkud sporný. Lidé často chápou osady jako okupované území, ale toto tvrzení není vždy zcela správné. Mnoho osad totiž na těchto místech navazuje na židovské komunity, které zde žily do roku 1948. Některé osady však sám stát Izrael vyhodnotil jako ilegální. Na takových místech jsou obydlí Židů často srovnávána se zemí. Většina fotoreportérů nerada fotografuje v osadách kvůli jistým sporům, které je s tamními obyvateli čekají. Menahem Kahana však velice často s osadníky pracuje. Někteří jsou již jeho přátelé a sami ho zvou, aby přijel fotografovat významné slavnostní okamžiky, jako je například inaugurace nové synagogy.

²⁰ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

Ortodoxní Židé také reagují rozdílně na člověka s fotoaparátem podle toho, kolik mu je let. Jeden z přátel Menahema Kahany, taktéž fotoreportér, od malička učil svého syna fotografovat. Od deseti let věku začal syna využívat jako právoplatného pomocníka například na ultraortodoxních oslavách. Když potřeboval vyfotografovat rabína, dal fotoaparát synovi, který vyskočil na stůl, přiběhl k rabínovi a z bezprostřední blízkosti ho vyfotografoval. Rabín na to nic neřekl, protože nemá z dítěte strach. Chasidům ani tak nevadí fotografování jako takové, spíše se bojí toho, kam se fotografie dostanou, kde budou publikovány.

Kdybychom tuto otázku měli shrnout, tak co se týče haredim, nemají s fotografií až takový problém, jako se o nich povídá. Jsou si vědomi toho, že jsou jakousi ikonou a každý je chce fotografovat. Proto jejich reakce na člověka, který je fotografuje, není zpravidla tak silná, jako se občas stává, když fotografuje běžného Izraelce. „Často mám strach vytáhnout fotoaparát v moderním Tel Avivu, ale v Mea Shearim fotografuji bez ostychu. Maximálně se může stát, že mi někdo řekne, ať ho nefotografuji, tak to prostě nedělám.“²¹ To, že haredim s Kahanou vycházejí dobře, dokazuje fotografie níže. Jeden z důvodů, proč ultraortodoxní Židé nereagují na fotografií tak agresivně, jako tomu možná bylo dříve, je skutečnost, že v poslední době se začalo toto řemeslo pomalu rozšiřovat i mezi nimi samotnými.

Obrázek 87: Menahem Kahana a haredim

²¹ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

7 Nová generace fotožurnalistů

Jak již bylo zmíněno dříve, v dnešní době je z důvodu digitálních technologií mnohem více fotografů, než tomu bylo v minulosti. V Izraeli není a nikdy nebyl fenomén fotografie tolik rozšířený, jako třeba v Evropě. Je zde ale naopak mnohem více rozšířeno fotoreportérství a fotožurnalistika, jak již bylo zmíněno výše. Pryč jsou doby, kdy byli v Jeruzalémě dva profesionální fotoreportéři, jak to mu bylo na počátku Kahanovy kariéry. Dnes má stovky mladých konkurentů, kteří se snaží získat místo v redakcích a tiskových agenturách, většina z nich je však na volné noze. *„Všichni jsou dnes vlastně fotoreportéři. Snad každý Izraelec má dnes telefon s poměrně kvalitním vestavěným fotoaparátem. Lidé fotografují všechno kolem sebe, snímky v mžiku nahrávají např. na facebook, kde je mezi sebou šíří. Neříkám, že je to špatně, ale pokud chcete kvalitu, kompozici, světlo, emoce – musíte být fotograf! Nestačí mít telefon.“²²*

Menahem Kahana vzpomíná na dobu před příchodem internetu. Předávání informací bylo pomalé, a tak žurnalisté, pokud chtěli být pohotoví a exkluzivní, sami chodili po Jeruzalémě, vyhledávali situace, které fotografovali, sami si zjišťovali nejrůznější informace. To bylo také součástí jejich práce, stejně tak jako složitý proces vyvolávání a zasílání fotografií. Dnes je to jiné. Každý fotoreportér v Izraeli má ve svém iPhoneu nahaný modul, prostřednictvím kterého získává neustále informace o tom, co se děje v Jeruzalémě a celém Izraeli. Může tedy být pohotový. Nevýhodou je, že takto se sejdou na místě události desítky fotografů a těžko pak může být někdo exkluzivní. Může se odlišovat jedině stylem, způsobem vidění a v tom je Menahem Kahana asi nepřekonatelný. *„Myslím, že tento fenomén bude pokračovat. Vždy se bude mnoho mladých fotografů snažit dělat práci fotožurnalisty, ale jen ti nejlepší zůstanou. I když je dnes tato práce jednodušší, než to bylo v minulosti, stále je velice obtížná. Musíte být neustále připraveni, často vybíháte fotografovat uprostřed noci. To, co fotografujete, často nejsou příjemné věci. Je to únavné a hodně o stresu. A hlavně – nestačí mít dobrý fotoaparát, je nutné mít dobré oko a to ne každý fotograf má. Po technické stránce se můžete naučit všechno. Ale nějaké věci prostě někdo vidí a někdo nevidí. Pokud nechcete splynout s davem průměru, tak musíte vidět víc!“²³*

²² Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

²³ Ibid

7.1 Kolegové z ultraortodoxních komunit

I když si málokdo umí představit ultraortodoxního Žida jako novinářského fotografa, tato práce se mezi nimi v současnosti začíná stávat běžnou. Přišli na to, že je důležité dokumentovat realitu. Před dvaceti lety, jak jsme již zmínili výše, nebylo mnoho haredi fotoreportérů. Ale s rozvojem digitální technologie a internetu se tato profese rozšiřuje, protože ultraortodoxní Židé mají vlastní webové stránky, které sami spravují, mají velké množství vlastních novin a časopisů, do kterých potřebují fotografie. Přesto, že jsou v dnešní době někteří ultraortodoxní Židé nuceni neodvratně pracovat na počítači, není to tak snadné, jak by se mohlo zdát. Jejich počítače jsou mezi sebou propojené, aby měli pocit, že kdykoli někdo může zkontrolovat, co zrovna dělají nebo jaké stránky na internetu navštívili. Jelikož není možné snadno omezit internet pouze na takový zlomek, který potřebují, a oni jsou nuceni jej v současnosti používat, musí se to řešit takto.

V ultraortodoxním židovství, jak již bylo zmíněno, existuje několik méně konzervativních hnutí. K těm patří i současný mladý ultraortodoxní fotograf Yakov Nahomie, který pracuje uvnitř ultraortodoxních komunit a zároveň komunikuje s okolním světem prostřednictvím internetu, dokonce i sociálních sítí, jako je facebook. Jelikož je Yakov jedním z nich, zná všechny jejich tradice, haredim mu důvěřují a nechávají ho pracovat, může mnohem jednodušeji zachytit dění v jejich životech. Díky jeho fotografiím a způsobu, jakým je prezentuje, dnes dostávají běžní lidé možnost nahlédnout do „zákulisí“ ultraortodoxního světa.

8 Fotožurnalismus jako umění?

Novinářská či zpravodajská fotografie je součástí fotožurnalistiky. Málo kdo má doma v obývacím pokoji na zdi pověšenou novinářskou fotografii. Ale proč? Jsou tyto snímky málo dekorativní? Nebo nestojíme o to mít doma v obýváku kousek „nevyumělkované“ reality? Fotožurnalisté však mají často velmi blízko k výtvarné fotografii, to lze číst i z Kahanových fotografií. „*Myslím si, že fotožurnalismus je také umění, ale většina umělců si to asi nemyslí*“²⁴, směje se Menahem Kahana, podle něhož je velký rozdíl mezi fotožurnalistou a umělcem jiného druhu. Fotoreportéra zajímají hlavně ostatní lidé a věci kolem něj. Dokumentuje společnost, realitu. Ostatní umělci se naopak snaží vyjádřit sami sebe. Ztvárňují ve svém díle svoji identitu, často pracují s autoportrétem či s vlastním tělem, nebo vyjadřují vlastní názor ve svém díle. Když Menahem Kahana fotografuje, určitě dá do své práce kus sebe sama, ale v první řadě mu jde vždy o ty ostatní. Fotoreportér ukazuje světu, co se děje tam venku. Většina ostatních umělců ukazuje, co se děje v nich samotných, což je podle Kahany trochu sobecké, i když přiznává, že obdivuje práci mnoha umělců. Umělci většinou pracují v ateliéru, kde komponují svá díla, ať už jde o sochu, obraz či nějaký multimediální počín. „*Já mám svůj ateliér v terénu. Nepotřebuji nic aranžovat, všechno, co chci zachytit fotoaparátem, se mi děje před očima. Pracuji s ostatními lidmi, nepracuji se sebou. To, že se tam venku stále učím věci o ostatních, je samozřejmé. Ale často se v určitých situacích přiučím něco i sám o sobě.*“²⁵

Přesto, že fotožurnalista je často vystaven velmi emotivním situacím, nikdy nevnáší do své práce vlastní pocity, dokumentuje však emoce ostatních lidí a dění kolem sebe. Dle Menahema Kahany by fotožurnalista měl být „neviditelný“ (v mnoha úhlech pohledu), zatím co umělci bývají často více či méně „exhibicionističtí“. Fotoreportér nevytváří svoje umění, pouze sbírá to, co bylo vytvořeno. Žurnalista musí být velice rychlý a nemůže si vybírat čas, kdy chce a kdy nechce fotografovat. Proto je tato profese velice obtížná. I fotoreportér si však může vytvořit vlastní styl, nebo fotografovat výtvarně.

²⁴ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

²⁵ Ibid

Fotografie = moment. Zlomek sekundy, který se nám podaří zaznamenat, ať už na digitální čip nebo na film. To je podle Kahany skutečná fotografie. „V dnešní době se mnoho lidí nazývá fotografem a přitom fotografováním jako takovým stráví minimum času. Mnohem déle pak sedí u počítače, kde celý snímek změní. Z žen udělá jiné ženy, změní barvy, přidává či odebírá části obrazu. Výsledek může být zajímavý, užitečný třeba v reklamě, ale nenazýval bych to již fotografií. V naší práci nic takového nepřipadá v úvahu. Jsme proti tomu!“²⁶ Fotožurnalista může pracovat volně a kreativně, jeho práce může mít kvality uměleckého díla, ale musí dodržovat nějaká nepsaná pravidla, které jej odlišují od fotografů jiného druhu a umělců vůbec. Co se týká postprodukce, profesionální fotožurnalisté používají grafické programy jen minimálně pro základní úpravy (ořez, jas, kontrast). V žádném případě však nic neubírají nebo nepřidávají do snímku, nemění význam fotografie.

Pro naopak přílišnou přípravu před tím, než fotograf zmáčkne spoušť (aranžovaná fotografie apod.) však Kahana také nemá pochopení. I tyto snímky mají zcela jistě své opodstatnění. Neuznává však takové snímky, kde se fotograf snaží navodit dojem dokumentární fotografie, ale přitom předem nachystá celou scénérii a všechno zrežuruje. Někteří z jeho kolegů fotografů tvrdí, že nemusí být nezbytně nutně v terénu či v reálné situaci. Stačí, když mají nápad a ten zaranžují a zachytí. I fotožurnalista může mít nápad, ale spíše co se týče témat, které chceme fotografovat, jak využijeme světla, jakou techniku použijeme, ostatní nám už přinese realita. Pokud si Kahana vymyslí zcela přesně, jak by měl snímek vypadat, vrací se na jedno místo i třicetkrát, než se mu to podaří (pokud se to vůbec podaří).

Abychom to shrnuli, fotožurnalismus je umění. Alespoň podle mistra v tomto oboru, Menahema Kahany. Při návštěvách muzeí a galerií však vidíme všechno, jen ne dokumentární fotografii, a pokud ano, tak jen velmi zřídka kdy. A to je škoda.

²⁶ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

9 Ocenění

Menahem Kahana není velkým příznivcem fotografických soutěží, přesto získal několik mezinárodních ocenění hlavně v amerických a francouzských soutěžích. On sám nikdy neposlal fotografie do žádné soutěže. Jistě měl a má mnoho fotografií, které by byly kandidátem na vítězství. Občas některé jeho snímky zašle do soutěží AFP a většinou jsou oceňovány. Pro Menahema Kahanu ale ceny nic neznamenají. *„Je v tom něco osobního. Nepotřebuji získávat ceny. Když vyfotografuji snímek a sám ho zhodnotím tak, že je dobrý, to je pro mě dostatečné. Pokud se mám o svou práci dělit s ostatními lidmi, raději tak učiním prostřednictvím výstavy. Když jsou pak ohlasy běžných lidí na vystavené snímky kladné, znamená to pro mne víc, než rozhodnutí nějakých porotců.“²⁷*

9.1 Nejlepší fotografie 20. Století

V roce 2000 vybíral Time Magazine pro speciální vydání ke konci milénia nejlepší fotografie 20. století. Redaktoři poprosili slavné osobnosti, aby vybrali podle nich nejlepší fotografii na světě, která byla kýmkoli pořízena během dvacátého století. Z fotografů byl zastoupen pouze Helmut Newton, dále to byl například Bill Clinton a další. Jak již bylo napsáno výše, Helmut Newton vybral jako fotografii století snímek Menahema Kahany, který zachycuje demonstraci proti znesvěcení hrobů v Jeruzalémě. *„Je to zvláštní... Udělal jsem tehdy velkou chybu. Měl jsem mu poslat tu fotografii podepsanou a poprosit ho, aby mi na oplátku poslal jeho podepsanou knihu. Víte, za kolik se prodává jeho kniha? Myslím, že stojí víc, než deset tisíc dolarů a prodává se i se stříbrným stolem. Je to obrovská kniha, váží snad čtyřicet kilo. Měl jsem mu napsat, ale byl jsem líný,“²⁸* směje se Menahem Kahana. Na otázku, zdali souhlasí s Newtonem, že tento snímek je tak výjimečný, odpovídá: *„Je to velmi dobrá fotografie, dobrá kompozice, každý detail je na svém místě, světlo je perfektní. Ale nejsem si úplně jistý, že z emocionálního hlediska je to silný snímek. Mám několik jiných fotografií haredim, které preferuji. Jsou v nich emoce, exprese, humor, jsou mi bližší. Tyto snímky však*

²⁷ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

²⁸ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 26. 1. 2012

možná přišly až po tomto ocenění. Ale co se týče zachycení momentu, zmrazení reality, je tato fotografie asi silná.²⁹ Zvláštní je, že Menahem Kahana o svých fotografiích často mluví tak, jako by ani nebyly jeho.

Kdyby Time Magazin oslovil Kahanu s tím, aby on vybral snímek století, určitě by to nebyla fotografie Helmuta Newtona. Přesto, že Menahem Kahana obdivuje to, že Newton přišel s úplně novým způsobem, jak fotografovat módu a ví, že jeho práce byla zcela jistě výjimečná, nemá rád fotografie, které jsou do posledního detailu předem nachystány. Nemá rád pózující modelky. Líbí se mu však portréty, kde Newton ukázal své modely a modelky způsobem, který jim přímo nelichotil. Ukázal je z úplně jiného úhlu, než bylo a je v módní fotografii zvykem, a přesto plnil svými fotografiemi nejslavnější světové módní časopisy. „*Helmut Newton udělal bez pochyby fantastickou práci. Věděl vždy přesně, co chce. On ocenil mě, jeho ocenil celý svět.*“³⁰

Obrázek 88: Kahana, M.: Demonstrace proti znesvěcení hrobů, Road 1, Jeruzalém, 2008

²⁹ Osobní rozhovor s Menahemem Kahanou, Jeruzalém, 6. 2. 2012

³⁰ Ibid

Závěr

V této diplomové práci jsem se zaměřila na dílo izraelského fotografa Menahema Kahany, které u nás (a dá se říci, že ani v Izraeli nebo jinde ve světě) nebylo dosud v ucelené formě zpracováno. Diplomová práce začíná představením vývoje fotografie v Palestině a Izraeli během posledních sta let, abychom pochopili, co v této zemi Kahanově práci předcházelo. Následně se, prostřednictvím Kahanovy fotografie, čtenáři pootevírají dveře do ultraortodoxního židovského světa a poukazujeme také na izraelsko-palestinské vztahy.

Díky této diplomové práci jsem se dozvěděla velké množství nových informací, nejen o izraelské fotografii, judaismu, ale i o lidech. Během sběru materiálů a studia před tím, než jsem začala práci psát, jsem strávila mnoho času s Menahemem Kahanou, který mi povídal o sobě a o své práci, přečetla jsem knihu i nejrůznější články, které o něm byly napsány. Ze všech informací, které jsem získala, mi však v hlavě utkvěla nejvíce jedna z posledních vět v jeho knize Haredim: *„Tato kniha je věnována mým rodičům Abrahamovi a Sáře Kahanovým, kteří mě nechali jít svou vlastní cestou.“* Mnoho čtenářů tuto zmínku přehlédne, tato věta je však mnohem důležitější, než by se mohlo zdát. Díky tomu, že rodiče nebránili Kahanovi v tom, aby vystoupil z ortodoxní komunity a nechali ho dělat to, v čem našel smysl života, má dnes Izrael fotografa, na kterého může být hrdý.

Menahem Kahana se stal inspirací pro mnoho současných fotografů. Jeho kniha se stala jakousi příručkou k tomu, jak fotografovat haredim. Z tohoto muže by si však měli brát příklad všichni lidé, ne jen fotografové. Když už v ničem jiném, tak alespoň co se týče tolerance a respektu k druhému člověku. Menahem Kahana mi je po tom, co jsem ho poznala, blízký nejen svojí prací, ale také tím, jaký je a jak má postavené životní priority. Nic v životě nedostal zadarmo, svůj úspěch si poctivě „vydřel“. Přes svoje fotografické kvality zůstává velice skromný a lidský.

Pokud se čtenáři po přečtení této diplomové práce přiučili něco nového, pokud jej něco přimělo k zamyšlení, splnila práce svůj účel. Já osobně jsem se při psaní přiučila a uvědomila si mnohé.

Použitá literatura a prameny

Knihy, katalogy, kurátorské texty a jiné tištěné prameny:

- BAUMEL, Simeon D. Sacred Speakers: Language and culture among the Haredim in Israel. Berghahn Books, 2006. ISBN 1-84545-062-0.
- Framed Landscape: A Comment on Landscape Photography. Haifa: The Art Gallery, University of Haifa, 2004. ISBN 965-7230-06-3.
- Hebron – My home: katalog k výstavě. Tel Aviv: AFP, 2009.
- IDEM. From Mirror to Memory: One Hundred Years of Photography in the Land of Israel. Haifa: 2000
- KAHANA, Menahem, Alex LEVAC a Joel RAPPEL. Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv: Eretz Israel Museum, 2009.
- KITOV, Eliyahu. The Book of Our Heritage: The Jewish year and it's days of significance. Jerusalem: Feldheim Publishers, 1988. ISBN 0 87306 768-1.
- PEREZ, Nissan N. Time Frame: A Century of Photography in the Land of Israel. Jerusalem: 2000
- SILVER-BRODY, Vivienne. Kurátorské texty k výstavě "Hundred Years of Photography in the Land of Israel". Haifa, Israel, 2000.
- The Torah: The Five Books of Moses. Philadelphia, USA: The Jewish Publication Society, 1999. ISBN 0-8276-0683-4.

Internet:

- ATLAS, Ben. Menahem Kahana continues the work of Roman Vishniac. 2009. [online]. Dostupné z: <http://benatlas.com/2009/04/menahem-kahana-continues-the-work-of-roman-vishniac/>
- Hebron: Our next door neighbours. [online]. Dostupné z: <http://www.hazembader.tv/story/index.htm>
- MEISLIN, Andrea Popowich. Photography in Palestine and Israel: 1900 - Present Day. [online]. Dostupné z: <http://jwa.org/encyclopedia/article/photography-in-palestine-and-israel-1900-present-day>
- NEIMAN, Rachel. Foto Friday – Menachem Kahana lifts the haredi veil. 2009. [online]. Dostupné z: <http://israelity.com/2009/05/08/foto-friday-menachem-kahana-lifts-the-haredi-veil/>
- Pictures behind closed doors. In: CNN Video [online]. 2009. Dostupné z: http://www.ydfa.com/artists/menahem_kahana/
- REIDER, Maxim. Keeping haredim in the picture. The Jerusalem Post. 2009. [online]. Dostupné z: <http://www.jpost.com/ArtsAndCulture/Arts/Article.aspx?id=132878>
- THOMAS, Amelia. Hebron, my home. [online]. Dostupné z: <http://www.unicef.org/magic/articles/hebron.html>
- Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001

Seznam obrázků

- Obrázek 1: Nes, Adi: Poslední večere, 1999. Provocative photographer Adi Nes defies tradition by working off it. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.jpost.com/ArtsAndCulture/Arts/Article.aspx?id=56435>
- Obrázek 2: Benor Kalter, Yaacov: Chrámová hora, Jeruzalém, 1927. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://snunit.k12.il/jerusalem-photo/en/MAINOldcity.html>
- Obrázek 3: Bar Am, Micha: Zeď nářků – demonstrace, Jeruzalém. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.michabaram.com/>
- Obrázek 4: Kantor, Joel: Jeruzalém, 1984. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.joelkantor.com/>
- Obrázek 5: Blažková, E.: Menahem Kahana při rozhovoru kancelář, AFP Jeruzalém, 6. 2. 2012
- Obrázek 6: Sindel, Y.: Rozhovor s Menahemem Kahanou, kancelář AFP Jeruzalém, 26. 1. 2012
- Obrázek 7: Sindel, Y.: Rozhovor s Menahemem Kahanou, kancelář AFP Jeruzalém, 26. 1. 2012
- Obrázek 8: Kahana, M.: Vykoupení prvorozeného syna, Mea Shearim, Jeruzalém, 2004. In: KAHANA, Menahem, Alex LEVAC a Joel RAPPEL. Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv: Eretz Israel Museum, 2009.
- Obrázek 9: Kahana, M.: Vykoupení prvorozeného osla, Toldot Aharon Hassidut, Jeruzalém, 1998. In: Tamtéž
- Obrázek 10: Kahana, M.: Pouť do Josefovy hrobky, Nabulus, 2008 (courtesy of AFP). In: Tamtéž
- Obrázek 11: Kahana, M.: Slavnost Tóry, Strapkova synagoga, Mea Shearim, Jeruzalém, 2006. In: Tamtéž
- Obrázek 12: Kahana, M.: Slavnost Tóry – poslední tanec, Mishkenot HaRoim Hassidut, Jeruzalém, 2008. In: Tamtéž
- Obrázek 13: Kahana, M.: Rituální ponoření, Umaň, Ukrajina, 1997. In: Tamtéž
- Obrázek 14: Kahana, M.: Roš ha-šana – stříhání vlasů, Umaň, Ukrajina, 2006. In: Tamtéž
- Obrázek 15: Kahana, M.: Tašlich, Sadigura Hassidut, Bnei Brak, 2007. In: Tamtéž
- Obrázek 16: Kahana, M.: Malkot, hrobka Shimon HaTzadik, Jeruzalém, 2001. In: Tamtéž
- Obrázek 17: Kahana, M.: Kaparot, Jeruzalém, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 18: Kahana, M.: Admor Shomrei Emunim kontroluje obilí pro přípravu macy, Komemiyut, 2007. In: Tamtéž
- Obrázek 19: Kahana, M.: Sklizeň obilí na macu, Komeiyut, 2007. In: Tamtéž
- Obrázek 20: Kahana, M.: Sběr vody na pečení macy, Jeruzalémské kopce, 2001. In: Tamtéž
- Obrázek 21: Kahana, M.: Příprava chleba maca na Pesach, Jeruzalém, 2005 (courtesy of AFP). In: Tamtéž
- Obrázek 22: Kahana, M.: Příprava chleba maca na Pesach, Jeruzalém, 2005 (courtesy of AFP). In: Tamtéž
- Obrázek 23: Kahana, M.: Čtení knihy Ester v synagoze, Viznitz Hassidut, Bnei Brak, 2002. In: Tamtéž
- Obrázek 24: Kahana, M.: Purim, Breslov Hassidut, Safed, 1998. In: Tamtéž
- Obrázek 25: Kahana, M.: Purim, Mea Shearim, Jeruzalém, 2004. In: Tamtéž
- Obrázek 26: Kahana, M.: Čtení knihy Ester – Purim, Bnei Brak, 2002. In: Tamtéž
- Obrázek 27: Kahana, M.: Admor hraje na housle, chanuka, Bnei Brak, 2004. In: Tamtéž
- Obrázek 28: Kahana, M.: Tiš, Beiz Hassidut, Jeruzalém, 2002. In: Tamtéž
- Obrázek 29: Kahana, M.: Šmirat Einayim, Meron, 2006. In: Tamtéž
- Obrázek 30: Kahana, M.: Stavění suky, Batei Ungarin, Jeruzalém, 2004. In: Tamtéž
- Obrázek 31: : Kahana, M.: Lag BaOmer – střílení z luku, 2007. In: Tamtéž
- Obrázek 32: : Kahana, M.: Lag BaOmer – příprava vatry, Jeruzalém, 2008. In: Tamtéž
- Obrázek 33: Kahana, M.: První stříhání vlasů, Meron, 2006. In: Tamtéž
- Obrázek 34: Kahana, M.: Nevěsta, čekající na tanec micva, Jeruzalém, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 35: Kahana, M.: Svatba, Mea Shearim, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 36: Kahana, M.: Svatba, Dushinsky Hassidut, Jeruzalém, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 37: Kahana, M.: Tělo rabína Moshe Y. Hager, Vizhnitz Hasidic, 2012 (courtesy of AFP). Ultra-Orthodox Dovish on Iran?. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.thedailybeast.com/articles/2012/03/20/ultra-orthodox-dovish-on-iran.html>

- Obrázek 38: Kahana, M.: Pohřeb rabína Nathan Tzvi Frenkela – vůdce jedné z největších ješiv na světě, Jeruzalém, 2011 (courtesy of AFP). Photos of the Day, Nov. 8, 2011. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://news.nationalpost.com/2011/11/08/photos-of-the-day-nov-8-2011/>
- Obrázek 39: Hřbitov na Olivetské hoře, Jeruzalém, 2002 (courtesy of AFP). In: KAHANA, Menahem, Alex LEVAC a Joel RAPPEL. Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv: Eretz Israel Museum, 2009.
- Obrázek 40: Kahana, M.: Pohřeb, Jeruzalém, 2001 (courtesy of AFP). In: Tamtéž
- Obrázek 41: Kahana, M.: Pes v Mea Shearim, Jeruzalém, 2006. In: Tamtéž
- Obrázek 42: Kahana, M.: Kontejner na svaté knihy, Jeruzalém, 2004. In: Tamtéž
- Obrázek 43: Dívka s odhaleným kolenem, Judská poušť, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 44: Na cestě do vězení (za "hrdiský čin" napadení policisty), Mea Shearim, Jeruzalém, 2004 (courtesy of AFP). In: Tamtéž
- Obrázek 45: Kahana, M.: Jeruzalémské kopce, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 46: Kahana, M.: Prázdniny, pláž Mrtvého moře, 1998. In: Tamtéž
- Obrázek 47: Kahana, M.: Prázdniny, pláž Ashdod, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 48: Kahana, M.: Prázdniny, Mrtvé moře, 1998. In: Tamtéž
- Obrázek 49: Kahana, M.: Sníh, Jeruzalém, 2003. In: Tamtéž
- Obrázek 50: Kahana, M.: Sníh, Jeruzalém, 1998 (courtesy of AFP). In: Tamtéž
- Obrázek 51: Kahana, M.: Natáčky, Jeruzalém, 2006. In: Tamtéž
- Obrázek 52: Kahana, M.: Letiště Ben Gurion, Tel Aviv, 2000. In: Tamtéž

Courtesy of AFP – všechny následující fotografie, není-li uvedeno jinak.

- Obrázek 53: Kahana, M.: Pohřeb obětí teroristického útoku v Tolouse, Jeruzalém, 2012. Jerusalén despide a las víctimas de Toulouse. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: http://internacional.elpais.com/internacional/2012/03/21/actualidad/1332325925_039242.html
- Obrázek 54: Kahana, M.: Demolice domů v osadě Kfar Darom, 2005. Archív AFP
- Obrázek 55: Kahana, M.: Kfar Darom, 2005. Archív AFP
- Obrázek 56: Haredim tancují s vojáky na hranicích Gazy, 2009. Photos From Israel's War on Gaza, December 2008 – January 2009. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://generator.citace.com/dok/OevMgATdK2zp3HKt>
- Obrázek 57: Kahana, M.: Vojáci, Tzeelim, 2009. War Photography by Menahem Kahana. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.ultrafeel.tv/menahem-kahana-war-photography/>
- Obrázek 58: Kahana, M.: Válka v Libanonu, 2006. In: KAHANA, Menahem, Alex LEVAC a Joel RAPPEL. Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv: Eretz Israel Museum, 2009.
- Obrázek 59: Kahana, M.: Válka v Gaze, 2009. Israeli soldiers are such great propaganda material. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://chirayliq.blogspot.com/2009/01/israeli-soldiers-are-such-great.html>
- Obrázek 60: Kahana, M.: Válka v Gaze, 2009, A Religious War in Israel's Army. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2009/03/22/weekinreview/22BRONNER.html?_r=1&pagewanted=all
- Obrázek 61: Kahana, M.: Válka v Libanonu, 2006, Gaza truce declared as Israel hails new missile defense. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://english.al-akhbar.com/content/gaza-truce-declared-israel-hails-new-missile-defense>
- Obrázek 62: Kahana, M.: Válka v Gaze, 2010, Israel Expresses Regret About Killing of UN Peacekeepers. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.theepochtimes.com/news/6-7-26/44276.html>
- Obrázek 63: : Kahana, M.: Válka v Libanonu, 2006, 2006: War in Lebanon. Obrázek ve formátu JPG. Dostupné z: <http://www.guardian.co.uk/world/gallery/2008/jan/30/lebanon.israelandthepalestinians>
- Obrázek 64: Kahana, M.: Židovská skupina – Benyizhakova rodina, Hebron 28. 11. 2003. Hebron: Our next door neighbours. [online]. Dostupné z: <http://www.hazembader.tv/story/index.htm>
- Obrázek 65: Kahana, M.: Muslimská skupina, rodiny Abu Eisheh a Zahdeh, Hebron 20. 1. 2004. Tamtéž

- Obrázek 66: Kahana, M.: Rajaa 14 let (muslim) se svojí fotografií, Hebron, 2004. Tamtéž
- Obrázek 67: Kahana, M.: Tuvia, 12 let (Žid), se svojí fotografií, Hebron, 2004. Tamtéž
- Obrázek 68: Abramovich, E.: Menahem Kahana s dětmi, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 69: Kahana, M.: Konzultace s muslimskou skupinou, Hebron, 2004. Tamtéž
- Obrázek 70: Benyitzhak, Benaia: Židé, ležící na zemi ve tvaru Davidovy hvězdy, 2003. Tamtéž
- Obrázek 71: Benyitzhak, Tuvia: Mladý Žid v synagoze, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 72: Abu Eisheh, Sharif: Otec a bratři v mešitě, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 73: Benyitzhak, Benaia: Návštěva rabína z Tel Avivu, Hebron, 2004. Tamtéž
- Obrázek 74: Abu Eisheh, Rajaa: Muslimka s dcerou při modlitbě, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 75: Benyitzhak, Tuvia: Rabín učí svého syna číst Tóru, Galileje, 2003. Tamtéž
- Obrázek 76: Zahdeh, Firas: Otec muslim učí syna se modlit, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 77: Benyitzhak, Tuvia: Tank v židovské čtvrti, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 78: Abu Eisheh, Ashraf: Muslimští chlapi na hodině juda, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 79: Horowitz, Ariel: Mladí Židé hrají kulečnick, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 80: Abu Eisheh, Shاهر: Portréty členů rodiny, kteří patří do hnutí Hamás, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 81: Abu Eisheh, Tayseer: Místo, kde se chovají holubi, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 82: Benyitzhak, Shilo: V židovské škole, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 83: Benyitzhak, Shilo: Kaparot – Židé obětují kuřata, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 84: Abu Eishen, Mohammed: Muslimové obětují ovce, Hebron, 2004. Tamtéž
- Obrázek 85: Lhmoulevitch, Simlha: Obřizka v židovské rodině, Hebron, 2003. Tamtéž
- Obrázek 86: Kahana, M.: Zahájení olympijských her, Čína, 2008. Obrázek ve formátu JPG.
Dostupné z:
<http://ngm.nationalgeographic.com/2011/09/visions-now-next#/visions/1>
- Obrázek 87: Menahem Kahana a haredim. Soukromý archív Menahema Kahany
- Obrázek 88: Kahana, M.: Demonstrace proti znesvěcení hrobů, Road 1, Jeruzalém, 2008.. In: KAHANA, Menahem, Alex LEVAC a Joel RAPPEL. Haredim: Menahem Kahana / Photographs. Tel Aviv: Eretz Israel Museum, 2009.

Poznámky

- ⁱ Bezalel Academy of Arts and design – Národní škola umění v Izraeli, založená v roce 1906 Borisem Schatzem a sionistů se záměrem vytvoření národního stylu v kombinaci umění židovského, blízkovýchodního a evropského.
- ⁱⁱ Erec Jí'srael – Země izraelská. Území, které Bůh přislíbil izraelskému národu (nekopíruje hranice současného státu Izrael, rozloha této biblické země je větší).
- ⁱⁱⁱ Sionismus – ideový směr, který vznikl v 19. století v Evropě za účelem přemístit Židy do Erec Jí'srael a vybudovat židovský stát.
- ^{iv} Ultraortodoxní židé – nekonzervativnější forma židovství, dělíci se na mnoho skupin, sekt a hnutí.
- ^v Ješiva – vyšší židovská škola určená pro studium Talmudu a Halachy.
- ^{vi} Talmud – soupis rabínských diskusí, odráží se o židovský zákon, etiku a židovskou tradici.
- ^{vii} Halacha – celkový souhrn židovského náboženského práva, včetně biblického, talmudského a rabínského práva, zvyků a tradic.
- ^{viii} Sabra – označení pro osobu židovského původu, narozenou v Izraeli.
- ^{ix} Haredim – hebrejské slovo, označení pro ultraortodoxní Židy. Toto označení přejaly i jiné jazyky.
- ^x Tefilin – dvě kožené krabičky, obsahující svitky pergamenu, na kterých jsou zapsány verše z Bible. Jedna část tefilinu je umístěna na vrchní části paže, kožené popruhy se omotají kolem paže, ruky a prstů. Druhá část je umístěna nad čelem. Židé používají tefilin při modlitbách jako poděkování za to, že Bůh vyvedl děti Izraele z Egypta.
- ^{xi} Mea Shearim – ultraortodoxní čtvrť v Jeruzalémě, jejíž obyvatelé díky samosprávě a izolaci vytvořili jakési ghetto.
- ^{xii} Jidiš – západogermánský jazyk, kterým dnes mluví čtvrtina Židů na světě – tzv. židovská němčina.
- ^{xiii} Pashkevil – plakát, který je nejdůležitějším komunikativním prostředkem v ultraortodoxních komunitách. Tyto plakáty jsou nosičem nejrůznějších informací a příkazů. Nejčastěji jde však o vzkazy od rabína.
- ^{xiv} Mikve – židovská rituální lázeň, která slouží k očištění osob nebo předmětů. Mikve musí být dostatečně hluboká, aby se do ní mohl ponořit dospělý člověk. Ponořit do mikve se také musí osoby, které konvertují k judaismu.
- ^{xv} Lifta – městská čtvrť v Jeruzalémě. Před první arabsko-izraelskou válkou v roce 1948 zde byla stejnojmenná arabská vesnice. Fungovaly zde školy, mešity. Před válkou bydlelo v Liftě přes 2.000 arabů. Ve starověku zde však sídlili Židé. V prosinci 1947 zaútočily na Liftu židovské jednotky a krátce na to byla obec vysídlena. Trosky domů zde stojí dodnes.
- ^{xvi} Chasidim – česky spíše Chasidé, jsou členové židovského ultraortodoxní hnutí Chasidismus, které založil rabín Ba'al Šem Tov v 18. století v Haliči (dnes západní Ukrajina a jihovýchodní Polsko). Oblasti, kde v Evropě Chasidé žili (Halič, Volyň, Podolí) byly nejvíce postiženy nacistickým vyvražďováním. Během holokaustu tedy Chasidismus v Evropě zanikl. Dodnes jej však udržují exulanti v chasidských obcích v Izraeli a USA.
- ^{xvii} Admor – „náš mistr, náš učitel, náš rabín“. Označení pro vůdce židovských komunit.
- ^{xviii} Lithuaim – židovské ultraortodoxní hnutí s kořeny v Litvě.
- ^{xix} Maimonides – jedna z největších osobností židovské filosofie středověku.
- ^{xx} První intifáda – povstání palestinců, které vypuklo v Gaze roku 1987 a následní ozbrojený konflikt s Izraelem, který trval až do podpisu mírové dohody v r. 1993.
- ^{xxi} Jom hazikaron – den vzpomínek na vojáky, které padli v obraně státu Izrael od roku 1948. Koná se v předvečer izraelského dne nezávislosti. Vzpomíná se také na oběti teroristických útoků

PRAKTICKÁ ČÁST

Ukázka projektů Holy Faces a Haredim

Artist's statement

HOLY FACES | Eliška Blažková | 2011/12

Co je to Bůh? Dlouhodobý pobyt ve svatém městě, Jeruzalémě, mě nutí se nad touto problematikou více a více zamýšlet. Jeruzalém je neobyčejné místo z toho důvodu, že se zde střetávají 4 náboženství, různé kultury, pestrá směsice lidí, kteří se od sebe absolutně liší vzhledem, stylem oblékání, názory (pokud nějaké mají), životními hodnotami. Z prvopočátku, když zde zrovna neprobíhají nějaké nepokoje, se zdá, že tady všichni žijí bez problémů, jen si každý dodržuje ta svoje pravidla. Po delší době však zjišťuji, že lidé odlišné víry tady sebou navzájem pohrdají. Dokonce i Židé mezi sebou „soutěží“, kdo je více Žid.

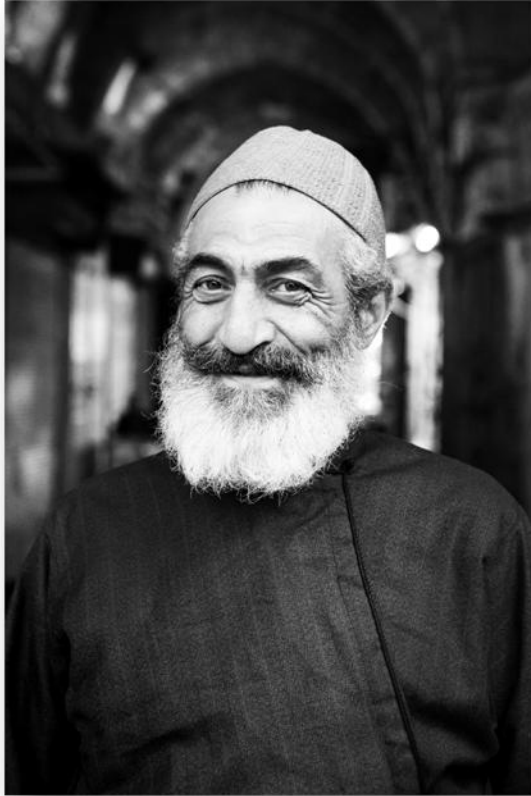
Tento soubor začal vznikat poté, co jsem začala žít v židovské komunitě a osobně jsem se setkala s určitou formou rasismu (dá-li se to tak říct). Otázka „Are you Jewish“ (jsi Židovka) byla často to první, na co se mě lidé zeptali. Až poté je možná zajímavalo moje jméno a to, jaká jsem. Anebo taky ne, protože nejsem Židovka. Párkrát jsem zažila i to, že v bance či obchodě upřednostnili pracovníci „svoje lidi“ přes to, že stáli v řadě za mnou. Několikrát mě lidé sprostě urazili a snažili se mi dát najevo, že nejsem-li Židovka, jsem něco míň, že mě dohnali až k slzám. Ptala jsem se sama sebe, zda je to opravdu stále ještě o Bohu, nebo už jde o něco jiného? V Jeruzalémě lidé modlí k několika různým bohům, na několika různých místech: Zeď nářků – nejsvatější místo světa pro Židy, Boží hrob – nejsvatější místo světa pro křesťany, El Axa – muslimové. Každý z nich si myslí, že to jejich místo a ta jejich víra je to jediné správné. Kolik tedy existuje bohů? Existuje vůbec nějaký? Logicky vzato – neměl by být jen jeden? Který je ten správný? Rozhodla jsem se tedy, že se na to zeptám těch, kteří by mi měli dokázat nejlépe odpovědět – silně věřících lidí různých druhů náboženství přímo ve svatém městě, včetně faráře, jeptišky, rabína. Fotografovala jsem jejich portréty a položila jsem jim otázku: „Co je to Bůh?“ Oni mi svoje odpovědi psali vlastní rukou ve svém rodném jazyce na papír. Když pomínu to, že vyjádřit se k této otázce bylo pro všechny velmi složité (což mě překvapilo), musím říct, že jsem se toho o Bohu moc nedozvěděla. Opakoval se názor „Bůh je jenom jeden“. Tak proč tedy všechna ta nenávisť mezi Židy a muslimy, apod.? Během fotografování jsem se spřátelila se dvěma ženami a jsem s nimi v kontaktu. Jedna je muslimka, druhá Židovka. Obě jsou z Jeruzaléma, ale my tři dohromady si nikdy společně kávu nedáme, protože ony dvě by již z principu spolu u stolu neseděly. Jak jsem řekla – o Bohu jsem se toho moc nedozvěděla, dozvěděla jsem se však hodně o lidech. Do projektu jsem zapojila sama sebe, autoportrét + můj vlastní názor, který mám po roce stráveném v Jeruzalémě a po mnoha setkáních s lidmi všech náboženství. Při expozici bude pod obrazy v popisce přeložen text, nebo jeho stěžejní část, do češtiny. Nakonec mi však, ale nejde ani moc o to, co ti lidé říkají. Jejich pohled, výraz v očích a samotný rukopis vypovídá mnohé. Zároveň však mnoho otázek zůstává. Projekt tak tvoří jakýsi mystický celek. Ráda bych ještě upozornila na to, že ultraortodoxní Žid v projektu tím, že se mnou spolupracoval a už jen tím, že se mi díval do očí, porušil mnoho pravidel židovského náboženského práva.

بیانہٴ رسالہ
۸۹
ربنا کمال المخلوقات
سلام للجميع

святая
Бог - это создатель.
это спаситель
нашей мира и Земли
и каждой души
человека
Бог это любовь к
→ каждому человеку
Бог - это надежда
это тот кто дает нам
возможность быть
счастливыми в этом
мире.
это тот, кто дарит
нам осознание
покаяния
Бог это тот кто дает
нам возможность изменить
свою жизнь.

انا احب ان اكون
 طرف القرآن الكريم
 الذي نزل على سيدنا
 محمد عليه السلام
 وفي صحابه رسول الله
 صلى الله عليه وسلم

بسم الله الرحمن الرحيم
 السيد صبيح فلاح العيسى
 من القريه وسكان بلده القريه
 عقبة السرايا (٦٥) هو انبي
 التعرف على الامم طبعوت
 واسامهم من التعرف على
 البلده القريه والايمان
 المقدسه في البلده وفارج
 البلده صديقه بيت لحم في المي
 عليه السلام

تلفونه 0528993958

والسلام

9 January of the Most Blessed Sacrament
 St. Barbara (Venerable) Byzantine, 1934

I am from Washington DC
 God for me - It is important for God the
 Father, God the Son and the Holy Spirit.
 Our God present in the Most Blessed
 Sacrament shows with me His love and
 the Power of His love - so that I
 am able to share His love to those
 who are in need, Rich, Poor, the
 Sick, whom ever - I can not do
 that alone and I can not give what
 I do not have - that I must
 receive His love in my heart by
 the daily Eucharist (Holy mass), the Trinity,
 The Ministry of the Hours (Prayer of the
 Catholic Church) and daily Eucharistic
 Adoration - It gives me great
 joy to serve Christ in the hidden disguise
 of the poor in my work and my Community.
 My work as a general Surgeon in DC, Sudan +
 Haiti -
 An community of the "Little Sisters of the
 Most Holy - the (our sisters) share with
 our many pain, burdens in
 heart of Jesus and Mary, because their
 hearts are inseparable -

God Bless you,
 L. Ann Byzantine, 1934.

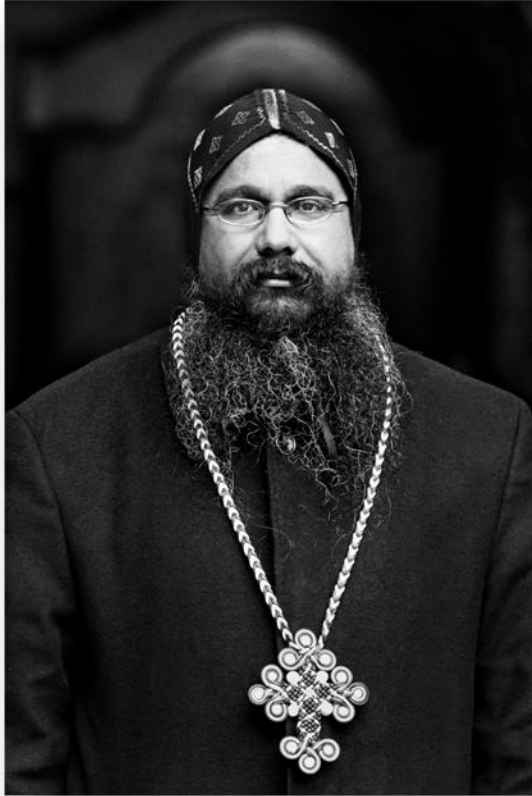
O Θεός γλυφίε σέϊ τε νέρ τοδ τε
 τε ε' ομοιος ηει κρείστων οδογών τει
 τει) και το εστίν, τε σπών και
 αναντες ο εσω και δι τει' ασευει
 τει) και το Ανεστ εσιρ Αλιδιο
 και τε εσπε εσιρ τε εστει) και
 τε ηέρον τε εσιντες ηει εσ
 τει) και

Αρχιδιάκονος
 Αρχιδιάκονος Ιερομάρτυρος
 της Ηλείας

اللهم صل على منك من الدنيا والآخرة
 المصطفى محمد صلى الله عليه وسلم
 وقلوبنا معه في حبك يا حبيبنا
 في كل وقت وحين في كل حين وحين
 في كل وقت وحين في كل حين وحين
 في كل وقت وحين في كل حين وحين

محمد بن عبد الله
 محمد بن عبد الله

الأهبة القس ميخائيل الأرمني
هذه الهدايا الحبيبة الذي به سرور

Ukázka instalace:

Artist's statement

HAREDIM | Eliška Blažková | 2011/12

Kdo jsou to haredim? Ano, víme, že jsou to ultraortodoxní Židé, ale jak přesně by se dalo definovat slovo „haredi“? Je to snad chlapík s dlouhými pejzy v tmavém hábitu, který zapaluje odpadkové koše a láme kosti fotografům? Nebo jsou to obyvatelé Bejt Šimiše, kteří nedávno málem ukamenovali ženu proto, že se jim nezdálo, jak je oblečená? Možná je haredi ten hubený, pobledlý mladík, který jde ulicí čtvrti Mea Shearim, oči upřené na chodník, nevnímajíc nic, dokud nedojde do ješivy, kde se až do večera schová před světem a zírá do knih, až málem zapomene jíst a pít? Nebo to může být také podsaditý chasid, který po ulici tlačí kočárek s děckem a dvěma nemluvnaty, zatímco pár dalších dětí jde v chumlu kolem něj. Po ruce má i dospívající dceru, která má na sobě dlouhou modrou sukni, a v předepsané vzdálenosti i manželku s parukou na oholené hlavě. Všichni se staví proti nám, sekulárním lidem, ale přitom mají rozpory i mezi sebou, mezi mesianisty a nemesianisty, sionisti a antisionisty, mezi nově věřícími a veterány. Při všech těch rozdílnostech dnes prakticky není možné definovat slovo „haredi“, stejně jako není možné definovat Žida nebo Araba se všemi jejich lidskými, náboženskými, kulturními a sociálními variantami. Ultraortodoxní rodiny mají běžně šest a více dětí, počet kolem deseti není výjimečný, což má za následek prudký růst jejich populace v Izraeli. Na druhou stranu to také znamená velmi nízkou životní úroveň. Haredim považují okolní svět za zkažený a uzavírají se do svých vlastních „ghett“. Jedním z nich je Mea Shearim v Jeruzalémě. Čtvrť byla založena v 19. století židovskými emigranty z východní Evropy, kteří si dodnes udrželi své zvyky a způsob života. Zdejší obyvatelé, ultraortodoxní Židé, úzkostlivě dodržují židovské právo a také se oblékají podle přísných tradic. Lidé žijící v Mea Shearim se vydali cestou samosprávy a izolace, čímž představují perfektně zachovalý a dodnes žijoucí model židovské východní Evropy 18. století. Fotografie v této knize dokumentují jejich běžný život. Ve svých snímcích pracuji se skrytou symbolikou. V některých fotografiích lze číst nesouhlas s postavením ženy v ultraortodoxním židovství. Ženy mají nižší práva, než muži a často jsou značně omezovány. Jsou separovány od mužů v obchodech i autobusech, na oslavách se mohou pouze dívat na bavící se muže z tmavých uzavřených prostor. Hodiny a hodinky, které jsou zachyceny na několika snímcích, jsou silným symbolickým prvkem. Co by bylo, kdybychom nyní mohli vrátit čas o několik desetiletí zpátky? Dokázali bychom zabránit nacistickým zvěrstvům a zachránit tak život šesti milionů Židů, kteří byli zavražděni v koncentračních táborech? Projekt připomíná fotografie Židů v Evropě z dob před válkou. Tento fakt vnáší do souboru až dramatickou atmosféru. Nebýt dvou nebo tří fotografií, ve kterých přiznávám, že se nacházíme v současnosti, bylo by velice obtížné stanovit, v jaké době byly fotografie pořízeny.

Tento projekt vznikl díky mojí touze vrátit pomyslně Židy zpět do Třebíče – města odkud pocházím. Třebíč je dnes označována jako „židovské město bez Židů“. Od 12. století zde sídlila židovská komunita, která utvořila vlastní „ghetto“. To však bylo během 2. světové války vylidněno. Všech 1400 trebičských Židů bylo v květnu 1942 nacisty odvečeno do koncentračních táborů, kde téměř všichni zahynuli. V současnosti malebné uličky židovské čtvrti působí pohádkově. Chybí zde však to nejdůležitější – život v pravém slova smyslu. Chybí zde ona židovská komunita, vůně košer jídel, klid Šabatu, modlitby nesoucí se ze synagog. V ulicích nepobíhají chlapci s licousy a jarmulkami na hlavách, neslaví se zde Roš Ha-šana, Chanuka ani Pesach. Toto jsem vnímala již jako malé dítě.

Později, když jsem před dvěma lety pracovala v židovské čtvrti na bakalářském projektu, pocítila jsem to prázdno ještě více. Tehdy jsem v třebíčské židovské čtvrti pracovala s atmosférou ponuré pustoty, symbolicky jsem připomínala osudy Židů, kteří zde žili a byli zabiti, pátrala jsem po posledních stopách původních obyvatel, které ještě nebyly překryty novou omítkou. Univerzita Tomáše Bati mi během magisterského studia umožnila studovat v Izraeli, díky čemuž jsem se mohla přiblížit k Židům, kteří konečně žijí ve své vlastní zemi. Mohla jsem je pomyslně přinést zpět k nám z místa, kde se dnes většina Židů cítí bezpečněji, než kdekoliv jinde na světě. Z místa, kde jimi nikdo nepohrdá. Z místa, kde si miliony Židů (mezi nimi jistě i ti třebíčští), za pobytu v koncentračních táborech představovali svůj budoucí život, čehož se dožila jen malá hrstka z nich. Část souboru byla vystavená v třebíčské Zadní synagoze (12. 4. – 6. 5. 2012), část byla zpracována do knihy jako praktická diplomová práce. Tímto můj zájem o Židy a jejich kulturu rozhodně nekončí. Hodlám se do Izraele vrátit a v práci s nimi pokračovat.

Ukázka knižních dvojstran:

